

Elli Karsikas ja Marika Väisänen

”Avotyö toisi mukavaa vaihtelua arkeen”

Kehitysvammaisten ajatuksia avotyöstä

Terveystieteiden yksikkö (AMK)

Hoitotyönkoulutusohjelma

Syyskuu 2018

KAJAANIN
AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tiivistelmä

Tekijä(t): Karsikas Elli & Väisänen Marika

Työn nimi: "Avotyö toisi mukavaa vaihtelua arkeen" Kehitysvammaisten ajatuksia avotyöstä

Tutkintonimike: Terveystyöntekijä (AMK)

Asiasanat: Kehitysvammaisuus, avotyö, työtoiminta

Opinnäytetyön aiheena on selvittää kehitysvammaisten ajatuksia avotyöstä ja kuinka valmiita kuhmolaiset yritykset ovat työllistämään kehitysvammaisia avotyöhön. Teoreettinen viitekehys kuvaa kehitysvammaisuutta ja kehitysvammaisten työ- ja avotyötoimintaa. Kehitysvammaisten asenteet avotyötä kohtaan ovat positiivisia, mutta työllistyminen avotyön pariin on heikkoa. Kehitysvammaiset tarvitsevat tukea ja kannustusta avotyössä. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän alaisuudessa toimiva Kuhmon kehitysvammaisten työkeskus.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata työkeskuksen asiakkaiden näkemyksiä avotyötoiminnasta ja selvittää kuinka kuhmolaiset työnantajat mahdollistavat kehitysvammaisten avotyötoiminnan. Tavoitteena on, että Kuhmon työkeskus voi kehittää kehitysvammaisten työtoimintaa avotyöpainotteiseksi. Opinnäytetyössämme on neljä tutkimustehtävää: 1. Millaiseen työhön kehitysvammaiset haluaisivat työllistyä? 2. Mitä kehitysvammaiset odottavat työelämän heille tarjoavan? 3. Mitä kehitysvammaiset näkevät työelämän heiltä edellyttävän? 4. Miten valmiita kuhmolaiset yritykset ovat työllistämään kehitysvammaisia avotyökokeiluihin?

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineiston keruu menetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastateltavat olivat työkeskuksen asiakkaita, joilla oli halukkuutta siirtyä työskentelemään avotyön pariin. Haastatteluja tehtiin neljä ja saatu aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla. Keräsimme tietoa myös kuhmolaisilta yrityksiltä kyselylomakkeen avulla. Lähetimme kyselylomakkeen haastatteluiden perusteella niihin yrityksiin, joita haastateltavat toivoivat avotyöpaikoiksi. Kyselylomakkeen vastauksista on tehty havainnollistavia taulukoita.

Kehitysvammaiset kokivat avotyön positiiviseksi, hyvinvointia lisääväksi ja toimintakykyä ylläpitäväksi. Jokainen haastatteluun osallistunut kehitysvammaisen haluaisi siirtyä avotyöhön yksilöllisesti suunnitellun työajan mukaan. Kyselyyn vastanneiden yritysten asenne avotyötä kohtaan oli hyvä. Opinnäytetyömme avulla työkeskuksen henkilökunnan on mahdollisuus järjestää avotyökokeiluja paikkoihin, joita kehitysvammaiset pitävät mielekkäänä.

Jatkotutkimusaiheita opinnäytetyölle voivat olla eri näkökulmat aiheesta, kuten henkilökunnan näkemys kehitysvammaisten avotyöstä tai erilaisen tutkimusmenetelmän käyttäminen. Lisäksi aiheesta voi jatkossa tutkia, kuinka tähän opinnäytetyöhön osallistuvat kehitysvammaiset pärjäävät avotyössä tai kuinka heidän siirtyminen avotyön pariin on onnistunut.

Abstract

Authors: Karsikas Elli & Väisänen Marika

Title of the Publication: What Intellectually and Developmentally Disabled Persons Expect from Community Employment

Degree Title: Bachelor of Health Care, Public Health Nursing

Keywords: disability, community employment, working activities

This thesis discusses intellectually, and developmentally disabled persons' thoughts of community employment and the readiness of companies located in Kuhmo to provide community employment to disabled persons. Terms such as "disabled" and "community employment" are clarified in the theoretical framework. Disabled persons have mainly positive attitudes towards community work, but they need support and encouragement, which might be the reason why the level of community employment among disabled people has been quite low in the recent years. The commissioner of this thesis was Kuhmo Work Center for Disabled People which operates under Kainuu Social Welfare and Health Care Joint Authority.

The purpose of this thesis was to explore Kuhmo Work Center clients' thoughts of community employment and readiness of local companies to provide community employment for the disabled. The aim was to provide Kuhmo Work Center with tools to develop their work activities towards community employment. The thesis sought to answer the following four research questions: 1. What kind of employment disabled people would like to have, 2. What disabled people expected from the working life, 3. What disabled people thought the working life expected from them, and 4. How ready local companies were to provide disabled people with opportunities to community employment.

This thesis is qualitative, and interviews were used as the data gathering method. The interviewees were clients at Kuhmo Work Center who were interested in finding community employment. The data from four interviews were analyzed by using qualitative content analysis. Data were also gathered from local companies with a questionnaire which was sent to those companies that disabled persons were interested in. The thesis includes some illustrative graphics of the answers to the questionnaire.

Intellectually and developmentally disabled people considered community employment a positive experience which increases the level of well-being and individual performance. Every interviewee was interested in having community employment if their needs and capabilities were considered individually. In addition, the attitudes of the respondents to the questionnaire, i.e. local companies, were good. This thesis provides a guideline for organizing meaningful community employment for disabled persons.

Further research could be conducted using different research methods or perspectives. For instance, the subject could be researched from the Work Center staff's point of view, which would give information of their views on community employment. In addition, further research could be linked directly to this thesis to explore if the interviewed disabled persons had found community employment and how they had succeeded in their employment

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kehitysvammaisuus	4
2.1	Kehitysvammaisuuden määrittely	4
2.2	Kehitysvammaisen itsemääräämisoikeus	6
2.3	Työtoiminta	8
2.4	Avotyötoiminta	10
2.5	Palkkatyö, tuettu työ ja osatyökyky	11
2.6	Aikaisemmat tutkimukset	12
3	Tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävä	14
4	Opinnäytetyön toteutus	15
4.1	Laadullinen tutkimus	15
4.2	Aineiston keruu työkeskuksen asiakkailta	16
4.3	Aineiston keruu yrityksiltä	18
4.4	Aineiston analysointi	19
5	Tulokset	21
5.1	Kehitysvammaisten halukkuus työllistyä avotyöhön	21
5.2	Kehitysvammaisten odotuksia avotyöstä	23
5.3	Kehitysvammaisten näkemyksiä työelämän edellytyksistä	24
5.4	Kuhmolaisten yritysten valmius työllistää kehitysvammaisia avotyöhön	24
6	Pohdinta	29
6.1	Tulosten tarkastelu	29
6.2	Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet	33
6.3	Luotettavuus	34
6.4	Eettisyys	35
6.5	Ammatillisen osaamisen kehittyminen	37
6.6	Oman prosessin pohdinta	39
	Lähteet	41
	Liitteet	

- Liite 1 Haastattelurunko
- Liite 2 Suostumuslomake
- Liite 3 Saatekirje ja kyselylomake
- Liite 4 Esimerkki analyysirungosta

1 Johdanto

Työnteolla on suuri vaikutus ihmisten hyvinvointiin. Yhteiskunnassamme on kuitenkin vähemmistöjä, kuten kehitysvammaiset, joilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa työllistymiseensä. Grönstrandin (2016) mukaan jokaisella yhteiskunnan jäsenellä tulisi olla oikeus päättää osallistumisestaan työtoimintaan ja tehdä mielekästä työtä, joilla on osaltaan suuri vaikutus yksilön hyvinvoinnin tukemisessa. Avotyötoiminnan tarkoitus on kehittää yksilön työelämäntaitoja ja valmentaa mahdolliseen palkkatyöhön. Avomuotoinen työtoiminta tukee kehitysvammaisten itsenäisyyttä ja toimintakykyä huomattavasti enemmän, kuin työtoimintakeskuksissa. Lisäksi se vahvistaa itsetuntoa ja osallisuutta. (Hakola 2014.) Työn merkitys voi löytyä mielekkästä tekemisestä tai ammatillisen osaamisen kokemuksesta. Avotyö on keskeisessä roolissa kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa, se tuo merkityksellisyyttä ja mielekkyyttä elämään. (Grönstrand 2016.)

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on käynnissä hanke, jolla pyritään muuttamaan avotyötoiminta palkkasuhteiseksi työksi. Avotyön tulisi kestää enimmillään kolme kuukautta ja sen tarkoituksena on valmistaa yksilöä työelämän haasteita varten. Tänä aikana havainnoidaan kehitysvammaisen yksilöllistä kyvykkyyttä sekä suunnitellaan tasoa vastaavia työtuntimääriä ja -tehtäviä. Kehitysvammaisten kohdalla on tärkeää huomioida, että kehitysvammainen tarvitsee enemmän tukea ja aikaa oppia. Tarkoituksena on säilyttää työ kuntouttavassa muodossaan, vaikka tavoitteena on kasvattaa kehitysvammaisten työllistymistä. Taloudellisen hyödyn lisäksi palkkasuhteisen työn etuna on lomien ja eläkkeen keräyttäminen. (Konsi 2016.) Työ- ja elinkeinoministeriöllä on myös käynnissä hanke, Työelämä 2020. Tämä hankkeen tarkoituksena on kehittää suomalainen työelämä Euroopan parhaaksi vuoteen 2020 mennessä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi myös kehitysvammaisten työelämän mahdollisuuksia on kehitettävä, sillä avotyötoimintaa pidetään tällä hetkellä kehitysvammaisten urahuippuna. Tulevaisuudessa tarkoituksena on kehitysvammaisten työllistäminen palkkasuhteiseen työhön. (Hakola, 2014.)

Opinnäytetyön tilaajana on Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän alaisuudessa toimiva Kuhmon kehitysvammaisten työkeskus. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata työkeskuksen asiakkaiden näkemyksiä avotyötoiminnasta ja selvittää kuinka kuhmolaiset työnantajat mahdollistavat kehitysvammaisten avotyötoiminnan. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että työtoiminnan tulisi olla asiakaslähtöistä sekä itsemääräämisoikeutta kunnioittavaa. Tavoitteena on, että Kuhmon työkeskus voi kehittää opinnäytetyön tulosten pohjalta kehitysvammaisten työtoimintaa avotyöpainotteiseksi. Tulevaisuudessa

kehitysvammaisten työtoiminnan pääpaino pyritäänkin siirtämään työkeskuksilta avotyötoiminnan pariin ja siitä palkkatyöhön. Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan tähän tarpeeseen selvittämällä paikallista avotyötoimintaa kehitysvammaisten osalta.

Kehitysvammaisten työkeskuksien tarkoituksena on lisätä asiakkaiden osallisuutta, ylläpitää ja edistää toimintakykyä sekä lisätä työllistymismahdollisuuksia. Työkeskuksissa kehitysvammaiset henkilöt voivat tehdä oman tasonsa mukaisesti sopeutettua työtä. Työkeskuksien tavoitteena on ylläpitää asiakkaiden säännöllistä päivärytmiä ja toiminnallisia taitoja sekä valmentaa mahdolliseen työelämään työpaikoilla. (Työ- ja päivätoiminta, 2018.)

Kuhmon työkeskuksella on puu-, metalli- ja tekstiiliosastot. Kaikkiaan työkeskuksella työskentelee 47 kehitysvammaista mukaan lukien päivätoimintaan ja avotyöhön osallistuvat. Työkeskuksen toimintaa ohjaavat arvot ja toimintaperiaatteet, joita ovat asiakaslähtöisyys, avoimuus, luottamus, oikeudenmukaisuus sekä vastuullisuus. Asiakaslähtöisyyttä tuetaan jokapäiväisessä toiminnassa asiakkaiden itsemääräämisoikeuden kunnioittamisena, lisäksi toiminta pyritään järjestämään yksilöllisten kykyjen ja tarpeiden mukaisesti. Työkeskuksen toiminnassa huomioidaan jokaisen henkilökohtainen toimintakyky ja tilanne, jonka pohjalta palvelut suunnitellaan ja toteutetaan.

Opinnäytetyö vastaa toimeksiantajan tarpeeseen, sillä työkeskuksen asiakkaat eivät ole kaikilta osin tyytyväisiä työkeskuksen tarjoamaan toimintaan. Työkeskuksen asiakkaat ovat lievästi tai keskivaikeasti kehitysvammaisia, joten osa asiakkaista on riittävän toimintakykyisiä työskentelemään avotyössä. Kehitysvammaisten pääseminen avotyöhön lisää työkeskuksen asiakaslähtöisyyttä. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää myös tulevaisuudessa, jossa yhdistetään kehitysvammaisen yksilölliset tarpeet ja mieltymykset sopiviin avotyökokeiluihin. Avotyö on yksi työtoiminnan toteutusmuoto. Siinä palvelua saavat asiakkaat työskentelevät tavallisilla työpaikoilla. Avotyöntekijä on työtoiminnan asiakas, hänellä ei ole erillistä työsopimusta eikä sen mukaisia etuja. Avotyöstä ei makseta palkkaa, vaan työosuusrahaa. (Avotyötoiminta, avotyö, tuettu työtoiminta 2017.)

Opinnäytetyö lisää tietoisuutta kehitysvammaisuudesta sekä kasvattaa kehitysvammaisten mahdollisuutta osallistua yhteiskunnan toimintoihin. Työkeskuksen asiakkaille annetaan mahdollisuus vaikuttaa itse heitä koskeviin asioihin, joka ei ole itsestäänselvyys kehitysvammatoiminnassa. Opinnäytetyö vastaa osaltaan työ- ja elinkeinoministeriön sekä

sosiaali- ja terveysministeriön hankkeisiin kehittämällä keinoja avotyötoiminnan laajentamiseksi ja yksilöiden toimintakyvyn kehittämiseksi. Avotyötoimintaa pidetään mielekkäänä tapana toteuttaa työtä, jolla on suora vaikutus yksilön hyvinvointiin.

2 Kehitysvammaisuus

Tässä kappaleessa käsitellään opinnäytetyön teoreettista viitekehystä. Kappale rakentuu termistöstä sekä aihepiirin läpikäynnistä. Kappale alkaa kehitysvammaisuus -termin teoreettisella käsittelyllä ja selventää termin määrittelyä ja luokittelua. Edellä mainittujen lisäksi kappaleessa kerrotaan kehitysvammaisten itsemääräämisoikeudesta ja siihen liittyvistä tekijöistä. Kappale jatkuu työtoiminnan ja avotyötoiminnan esittelyillä ja päättyy katsaukseen aiemmista tutkimuksista.

2.1 Kehitysvammaisuuden määrittely

Kehitysvammaisuus selitetään tilana, jossa muun muassa henkilön älylliset rajoitukset vaikeuttavat ympäristöön sopeutumisessa. Lähtökohtana ei ole sairaus vaan toimintaedellytyksien puuttuminen. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 25.) Kehitysvammaisuuden määrittely on hankalaa, sillä kehitysvammanasteet vaihtelevat suuresti eikä ulkoisesti ole mahdollista todeta kehitysvammaa. Lievästi kehitysvammainen tarvitsee henkistä tukea ja ohjausta, kun vaikeasti kehitysvammainen tarvitsee ympärivuorokautista hoivaa ja huolenpitoa. (Seppälä 2017, 36.)

Kehitysvammaiseksi määritellään henkilö, jonka kehitys tai henkinen toimintakyky, on häiriintynyt tai kokonaan estynyt synnynnäisen syyn tai lapsena sairastetun sairauden vuoksi. Vamma voi tarkoittaa fyysisistä tai psyykkistä heikkoutta, joka rajoittaa yksilön suoriutumista päivittäisistä toiminnoista. Hermoston kehityshäiriöt, etenkin aivojen kehityshäiriöt ovat tyypillisin kehitysvammaisuuden haitta. On kuitenkin muistettava kehitysvammaisuuden koostuvan muustakin kuin hermoston vammoista tai vaurioista. (Kaski ym. 2012, 16-17.)

Maailman terveysjärjestön (World Health Organization, WHO) mukaan älyllinen kehitysvammaisuus on tila, jossa henkisen suorituskyvyn kehitys on vajavaista tai kokonaan estynyttä. Henkisen suorituskyvyn vajaavaisuus näkyy esimerkiksi kognitiivisissa, kielellisissä, motorisissa sekä sosiaalisissa taidoissa. Älyllinen kehitysvamma voidaan jakaa älykkyydosamäärän perusteella neljään asteeseen: lievään, keskivaikeaan, vaikeaan ja syvään kehitysvammaisuuteen (taulukko 1). Kehitysvamma voi ilmetä älyllisen vamman kanssa yksin tai yhdessä fyysisen vamman kanssa. Luokittelua ei voida kuitenkaan pitää ihmisten jaotteluna, vaan tasoilla pyritään kuvaamaan yksilön sen hetkistä terveydentilaa

ja avun tarpeen suuruutta. Tautiluokitus edellyttääkin arviota yksilön sen hetkisestä toimintakyvystä, sillä kuntoutuksen avulla sosiaaliset ja älylliset kyvyt voivat kehittyä. (Kaski ym. 2012, 16 - 17, 19.)

Taulukko 1. Älyllinen kehitysvammaisuus, Maailman terveysjärjestö

Älyllisen kehitysvammaisuuden aste	Älykkyyssosamäärä (ÄO)	Älykkyyssikä (ÄI)
Lievä	50 - 69	9 - 11 vuotta
Keskivaikea	35 - 49	6 - 8 vuotta
Vaikea	20 - 34	3 - 5 vuotta
Syvä	Alle 20	Alle 3 vuotta

Lievän kehitysvamman on todettu aiheuttavan oppimisvaikeuksia. Kehitysvammatason ollessa lievä henkilö selviytyy päivittäisistä toiminnoista, ylläpitää sosiaalisia suhteita sekä kykenee asumaan itsenäisesti tai tuettuna. Lisäksi yhä useammat lievän kehitysvamman omaavat henkilöt ovat työelämässä. He tarvitsevat opastusta ja valvontaa työnteon tueksi. (Kaski ym. 2009, 21 - 22.) Keskivaikealla kehitysvammalla tarkoitetaan lapsen kehittymistä merkittävällä viiveellä. Nämä henkilöt saavuttavat usein riittävän kommunikaatiokyvyn ja selviävät itsenäisesti tai tuettuna päivittäisistä toiminnoista. Verrattuna lievästi kehitysvammaisiin, keskivaikeasti kehitysvammaiset tarvitsevat asumiseen enemmän tukea ja valvontaa. Useimmat kykenevät kuitenkin työskentelemään ohjatusti avotyössä tai työkeskuksissa. (Kaski ym. 2009, 21 - 22.)

Vaikeasti kehitysvammaiset vaativat kokoaikaista tukea ja ohjausta. Merkittäviä tukitoimia tarvitaan muun muassa asumisessa sekä työtehtävissä. Vaikeasti kehitysvammaiset ovat riippuvaisia muista ihmisistä ja kuntoutus vaatii huomattavan määrän työtä. Kuntoutuksella voidaan kuitenkin kehittää ihmisen toimintakykyä niin, että henkilö voi selviytyä lähes itsenäisesti päivittäisistä toiminnoista. (Kaski ym. 2009, 21 - 22.) Syvästi kehitysvammalla tarkoitetaan henkilöä, joka on täysin riippuvainen ulkopuolisesta avusta. Heillä esiintyy usein suuria puutteita fyysisessä toimintakyvyssä, kommunikaatiossa, kyvystä selviytyä päivittäisistä toiminnoista sekä suolen ja rakon toiminnan hallitsemisessa. Tämän

vuoksi useimmat syvästi kehitysvammaiset asuvat ympärivuorokautisessa hoitolaitoksessa. Kuntoutuksella pyritään fyysisten ja kommunikaatioon liittyvien taitojen kehittämiseen, jonka ansiosta syvästi kehitysvammainen voikin oppia yksinkertaisia työtehtäviä. (Kaski ym. 2009, 21 - 22.)

2.2 Kehitysvammaisen itsemääräämisoikeus

Itsemääräämisoikeudessa on kyse henkilön oikeudesta päättää elämästään ja itseään koskevista asioista. Perustana on yksilön oikeus yhdenvertaisuuteen, henkilökohtaiseen vapauteen sekä koskemattomuuteen. Jokaisella on oikeus tehdä päätöksiä liittyen itseensä ja henkilökohtaisiin asioihin joko itsenäisesti tai tuettuna. Vaatimuksena onkin, että henkilön mielipide selvitetään kaikessa henkilöä koskevassa päätöksenteossa fyysinen ja psyykkinen koskemattomuus huomioiden. Kehitysvammaisen itsemääräämisoikeus on täysin riippuvainen tuen ja ymmärryksen määrästä, vaikka henkilökohtaisen vapauden rajaaminen ei saisi perustua vammaisuuteen. (Topo 2012.)

Kehitysvammalailla pyritään lisäämään ja vahvistamaan erityishuollon piirissä olevien kehitysvammaisten oikeutta vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Heidän toiveensa, tarpeensa ja mielipiteensä on huomioitava, lisäksi on taattava yksilön mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa asioihinsa. Hyvinvoinnin kannalta onkin merkityksellistä, että kehitysvammainen luottaa vaikutusmahdollisuuksiinsa liittyen itsemääräämisoikeuteensa. Sosiaaliset ja kielelliset vaikeudet voivat heikentää kehitysvammaisen mahdollisuutta ilmaista itseään ja tämän vuoksi ulkopuolinen tuki itsemääräämisoikeuteen liittyen on ensiarvoisen tärkeää. Kehitysvammalakia on muutettu vuonna 2016. Lain tarkoituksena on vahvistaa erityishuollon asiakkaiden itsemääräämisoikeutta, itsenäistä suoriutumista ja vähentää rajoitustoimenpiteiden käyttöä. (Itsemääräämisoikeus ja lainsäädäntö 2017.)

Kehitysvammaisten tukiliiton mukaan jokaisella kehitysvammaisella henkilöllä on oikeus mielipiteisiin, eikä kukaan saa johdatella tai manipuloida hänen ajatuksiaan. Itsemääräämisoikeus takaa yksilön oikeuden tehdä valintoja itseään koskevissa asioissa. Kehitysvammaisen henkilön tulee saada päättää omista asioistaan liittyen esimerkiksi työskentelyyn tai vapaa-ajan käyttämiseen. (Mitä itsemääräämisoikeus on? 2018.) Itsemääräämisoikeuden rajoittaminen aiheuttaa heikentynyttä hyvinvointia sekä epävarmuutta. Keskeinen ihmistä motivoiva tekijä onkin kokemus siitä, kuinka yksilö saa vaikuttaa ja määrätä omaan elämäänsä liittyvistä asioista. Hyvinvoinnin kannalta on siis merkittävää, että yksilö

uskoo omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa, jotka osaltaan parantavat elämänlaatua sekä vahvistavat itsetuntoa. (Itsemääräämisoikeus 2017.)

Kehitysvammaisten itsemääräämisoikeuden toteutumisessa on haasteita. Suurin näistä haasteista on yksilön oikeus päättää omista asioistaan, sillä yksilön älylliset rajoitukset voivat vaikuttaa ympäristöön sopeutumiseen. Kehitysvamma-asteesta riippuen yksilö tarvitsee elinikäistä tukea ja ohjausta päätöksenteossa. Tällä tarkoitetaan yksilön avun tarvetta päivittäisissä toiminnoissa, kuten työskentelyssä, opiskelussa, harrastuksissa ja sosiaalisten taitojen ylläpitämisessä. (Kaski ym. 2012.) Topon (2012) mukaan itsemääräämisoikeuden toteutuminen on yksi ihmisarvon kulmakivistä maailmanlaajuisesti. Itsemääräämisoikeus on moniulotteinen käsite, jonka vuoksi sen toteutuminen käytännössä on haastavaa. Topon mukaan itsemääräysoikeus koostuu viidestä ulottuvuudesta (omien kykyjen käyttö, oikeus saada tietoa, mahdollisuus tehdä päätöksiä itsenäisesti voimavaroja toteuttaen tehtyjä päätöksiä sekä yksityisyyden kunnioittamista) ja itsemääräämisoikeuden toteutuminen vaatii, että jokainen osa-alue huomioidaan arjessa.

Keskeistä itsemääräämisoikeudessa on asiakaslähtöisyyden huomioiminen. Asiakaslähtöisen toiminnan perustana on, että jokaisen yksilön tarpeet ja odotukset tunnistetaan ja niihin vastataan (Arki, arvot ja etiikka 2017, 15). Hyvä vuorovaikutus, kannustus ja rohkeus ovat tärkeitä tekijöitä kehitysvammaisen motivoimisessa (Kaski ym. 2012, 253). Kehitysvammaiselle tulee antaa vaihtoehtoja erilaisista mahdollisuuksista liittyen työhön, asumiseen tai harrastuksiin. Itsemääräämisoikeuden toteutumisen edellytyksenä on vaihtoehtojen tarjoaminen, niiden etujen, haittojen sekä seurausten selvittäminen, jotta kehitysvammainen voi todellisesti vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Topo 2012.)

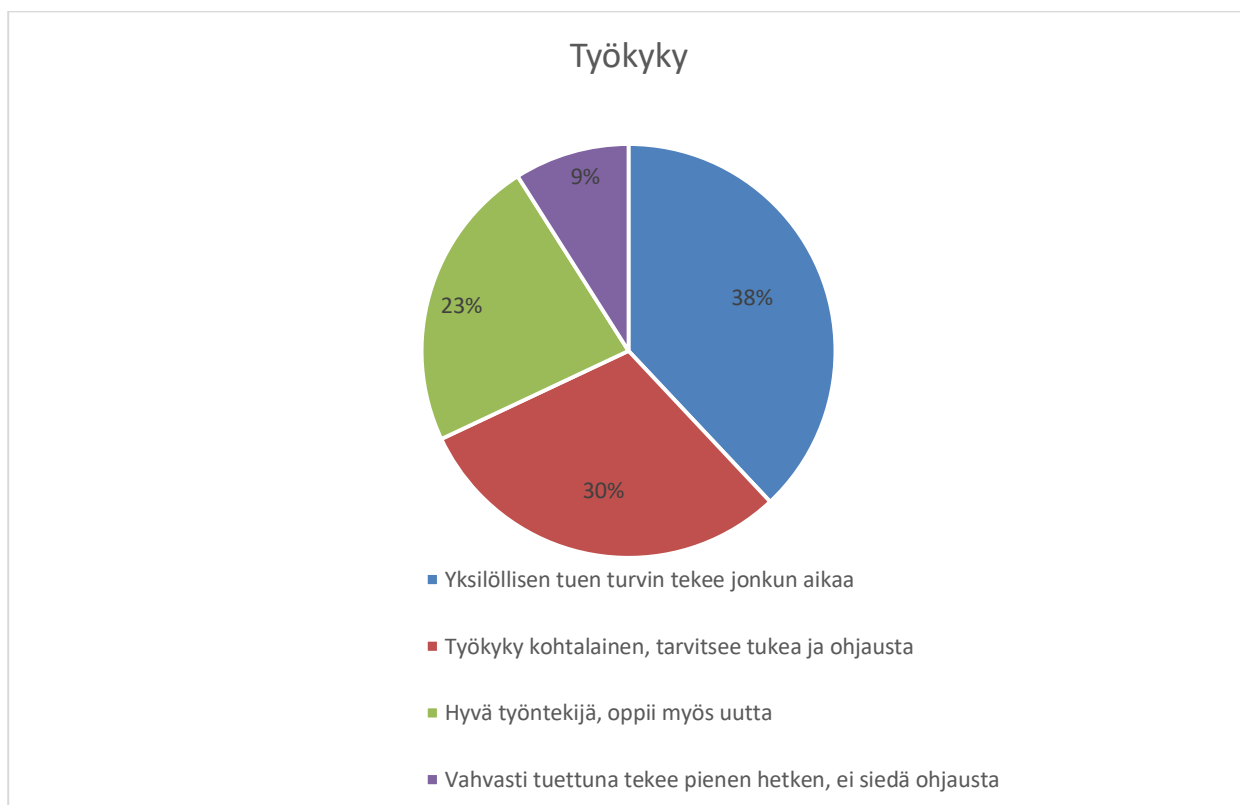
Työtoiminnan suunnittelu aloitetaan aina yksilön omasta kiinnostuksesta, hänen toiveistaan ja mielenkiinnon kohteistaan. Työtoiminnan tulee olla mielekästä, tarjota mahdollisuuksia omien taitojen käyttämiseen ja uusien taitojen oppimiseen. Työhön ja työtehtävien opetukseen liittyvien käytännön järjestelyiden lisäksi on huomioitava asiakkaan motivoiminen. Soveltuvan työn löytämiseksi yksilölle voi olla tarpeellista kokeilla useita vaihtoehtoja, jolloin myös itsemääräämisoikeus toteutuu. Jokaisella kehitysvammaisella on oikeus harjoittaa mielekästä ammattia, siinä laajuudessa kuin hän kykenee. (Kaski ym. 2012, 147, 205.)

2.3 Työtoiminta

Työtoiminta lisää kehitysvammaisen elämään sisältöä ja tukee hyvinvointia. Työtoiminnan tavoitteena on järjestää työtä ja kuntouttavaa toimintaa, lisäksi toiminta sisältää työtaitojen ja työelämään kuuluvien sosiaalisten taitojen kehittämistä, ylläpitämistä, itsenäisyyden tukemista sekä toimintakyvyn vahvistamista. (Kaski ym. 2012, 318.) Työtoimintaa järjestetään sosiaalihuollon palveluna, joka pohjautuu kehitysvammaisten sosiaalihuoltoa koskevaan yleislakiin (710/1982) tai kehitysvammaisten erityishuoltoa koskevaan erillislakiin (519/1977). Työtehtävät koostuvat tavallisesti puu- ja metallitöistä, kudonta- ja ompelutöistä sekä erilaisista alihankintatöistä. Työtehtävien tulisi olla monipuolisia, jotta mielekästä ja yksilön tason huomioivaa tekemistä olisi mahdollisimman monelle työkeskuksen asiakkaalle. Kehitysvammainen ei työskentele työkeskuksessa työsuhteessa, eikä tämän vuoksi työstään palkkaa. (Kaski ym. 2012, 318.) Työstä voidaan kuitenkin maksaa työosuusrahaa, jonka suuruus on noin viisi euroa päivässä (Työtoiminta 2017).

Toimintakyky on aina vuorovaikutussuhteen ominaisuus eikä ainoastaan yksilön taito. Työkykyä kuvatessa on huomioitava henkilön saama tuki ja ohjaus sekä hänen mahdollisuudet kokeilla ja oppia uusia työtehtäviä. (Seppälä 2017, 84.) Työtoiminta on tarkoitettu aikuisille, jotka kykenevät suorittamaan työtehtäviä tuettuna, lähes itsenäisesti (Kehitysvammaisten työ- ja päivätoiminnot 2018).

Suomalainen hyvinvointipalvelujärjestelmä ei oletta kehitysvammaisen hankkivan itse toimeentulonsa vaan heille myönnetään usein työkyvyttömyyseläke. Suomen työvoimapolitiikka on perinteisesti työnhakua, jossa pätevyys ja työhön kelpoisuus täytyy perustella. Näissä tilanteissa kehitysvammaiset kohtaavat usein vaikeuksia, kun työnantajat tulisi vakuuttaa työkykyisyydestä. Suomessa on alettu kiinnittämään huomiota kehitysvammaisten työllistymiseen vasta viime vuosina. Aiemmin kehitysvammaiselle myönnettiin työkyvyttömyyseläke ilman todellista työkyvyn kartoittamista. (Teittinen 2015, 75 – 77.) Suomessa on tällä hetkellä noin 9000 henkilöä, jotka työllistyvät työtoiminnan kautta (Työtoiminta 2017). Kuviossa 1 vertaillaan prosentuaalisesti kehitysvammapalveluiden piirissä olevia työkykyisiä ja työkyvyttömiä yksilöitä (Seppälä 2017, 84).

KUVIO 1. Kehitysvammaisten työkyky (Seppälä 2017, 84. Kaavio 7.)

9% kehitysvammaisista on suuria vaikeuksia osallistua minkäänlaiseen ohjattuun toimintaan. He eivät aina ymmärrä mitä heiltä vaaditaan, eivätkä välttämättä siedä ohjausta. 38% kehitysvammaisista kykenee työskentelemään runsaan ohjauksen avulla. He tarvitsevat kannustusta ja joustoa, sillä keskittymiskykyä riittää vain hetkeksi. Mielekkäät työtehtävät onnistuvat parhaiten, sillä niihin yksilö on usein motivoituneempi. Edellä mainitut kaksi ryhmää eivät selviydy vamman vaikeusasteen vuoksi työelämässä. (Seppälä 2017, 85.)

30% kehitysvammaisista selviytyy ohjatusta työtoiminnasta riittävän tuen avulla. Nämä yksilöt kykenevät työskentelemään työryhmissä, jossa saavat tukea muilta. Samoin opitut työtehtävät sujuvat vaivattomasti. 23% kehitysvammaisista luokitellaan hyviksi työntekijöiksi. He hallitsevat työtehtävät hyvin ja pystyvät oppimaan uutta. Heillä on hyvä ilmaisukyky, sosiaalinen tilannetaju ja tarkkaavaisuus oppimiseen. Nämä kaksi ryhmää kykenevät työskentelemään tuen avulla työkeskuksissa tai avotyössä tavallisilla työpaikoilla. (Seppälä 2017, 85.)

2.4 Avotyötoiminta

Avotyötoiminta on toimintakeskuksen ulkopuolella järjestettävää työtoimintaa. Tavallisesti avotyötoimintaa järjestään palkkatyönantajien toimesta, kuten päivittäistavarakaupoissa, siivous- tai keittiöalalla. Avotyön tärkein tavoite on antaa kehitysvammaisille mahdollisuus työskennellä tavallisen työyhteisön jäsenenä, kehittää yksilön työelämätaitoja sekä valmentaa yksilöä mahdolliseen palkkatyöhön. (Työtoiminta 2017.) Avomuotoinen työtoiminta tukee kehitysvammaisten itsenäisyyttä ja toimintakykyä huomattavasti enemmän kuin työ toimintakeskuksissa. Lisäksi avotyötoiminnalla lisätään kehitysvammaisten sopeutumista yhteiskuntaamme ja vahvistetaan yksilön itsetuntoa ja osallistumista. Työllä on siis keskeinen rooli kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa ja se lisää elämän merkityksellisyyttä ja mielekkyyttä. (Hakola 2014.)

Kehitysvammainen tarvitsee avotyötä harkitessa työvalmentajan tukea ja huolellista valmistelua työhön pääsemiseen, sillä ymmärtämisen ja käsityskyvyn tasot voi olla alhaisemmat. Työhön pyrkivän ammatilliset taidot ja puutteet otetaan huomioon yksilöllisesti. Tarkoituksena on löytää sopiva työpaikka, luoda omien kykyjensä mukainen toimenkuva ja perehdyttää hänet omatoimiseen työskentelyyn. Vaativatkin työtehtävät onnistuvat riittävän opastuksen turvin. (Kaski ym. 2012, 319.) Kehitysvammaiset tarvitsevat avotyön alkaessa jatkuvaa tukea ja opastusta. Tuen määrä vähenee asteittain, kun työtehtävät tulevat tutuksi. Vaikka kehitysvammainen voi tarvita työhönsä erilaisia apuvälineitä, tärkein apu on inhimillinen tuki. Kehitysvammaista ei tule määritellä vamman tai kehityksen perusteella, vaan häntä tulee kohdella samanarvoisena työntekijänä. (Hakola 2014.) Työaika tulisi suunnitella jokaiselle henkilökohtaisesti, jolloin otetaan huomioon yksilön kyvyt työskennellä koko- tai osa-aikaisesti.

Kehitysvammaisia pidetään ahkerina, tunnollisina ja motivoituneina työntekijöinä, joiden työpoissaolot ovat alhaisia. Työllä on suuri merkitys yksilölle kehitysvammasta riippumatta; merkitys voi löytyä mielekkästä tekemisestä sekä ammatillisen osaamisen kokemuksesta. (Grönstrand 2016.) Pääsääntöisesti avotyötoimintaan osallistuvat kehitysvammaiset toimivat sosiaalihuollon alaisina, jolla tarkoitetaan työsuhteen olevan huoltoperusteinen. Näin ollen asiakkaiden päätoiminen työnantaja on työkeskus, eivätkä kehitysvammaiset ole virallisessa työsuhteessa työpaikkaan. Työpaikka ei maksa työstä palkkaa eikä työ kerrytä vuosilomia. (Kaski ym. 2012, 319 – 320.)

Kehitysvammaisten Tukiliiton mukaan kehitysvammaisten mahdollisuuksia työelämässä olisi kehitettävä. Nykyisin avotyöstä kehittyy liian monen kehitysvammaisen ura. Tämän vuoksi avotyön pitäisi aina olla määräaikaista harjoittelua, joka johtaa tulevaisuudessa palkkatyöhön ja tukisi mielekästä ja tarkoituksellista elämää. Avotyön kesto saisi olla yhtäjaksoisesti enintään 3 kuukautta. (Toivanen 2015.)

2.5 Palkkatyö, tuettu työ ja osatyökyky

YK:n yleissopimus vammaisten oikeuksista (2006) kertoo, että kehitysvammaisilla on yhdenvertainen oikeus työhön. Tuhansilla kehitysvammaisilla Suomessa on halukkuutta ja riittävää toimintakykyä tehdä palkkatyötä tavallisilla työpaikoilla. Tällä hetkellä kuitenkin vain 400 - 500 kehitysvammaista työskentelee palkkatyön parissa. Suurin osa kehitysvammaisista on työllistynyt palkkatyöhön tuetun työllistymisen työhönvalmennuksen kautta. Huomattavasti suurempi määrä kehitysvammaisia voisi työllistyä palkkatyöhön, jos heille annettaisiin siihen mahdollisuus. Nummelin (2008) on tehnyt kyselyn; Minun toiveammattini. Kyselyn mukaan kehitysvammaiset haluavat oikeaan palkkatyöhön perinteisen työtoiminnan sijaan. Kyselystä selviää, että kehitysvammaisten toiveammatit ovat realistisia ja vastaavat heidän koulutustaan. Tänä päivänä pitäisi pyrkiä siihen, että kehitysvammaiset työllistyvät työsuhteiseen palkkatyöhön. Työyhteisössä ihminen tulee ajatella työntekijänä eikä vammaisena. Jos kehitysvammainen tekee työnsä hyvin, hänen kuuluu saada siitä palkkaa niin kuin muidenkin työntekijöiden. (Palkkatyö 2018.)

Tuettu työ on työvalmentajan tuella tapahtuvaa työllistymistä palkkatyöhön. Tuetun työllistymisen tavoitteena on lisätä yhdenvertaiset oikeudet työhön, palkan, tuen työelämässä pärjäämiseen sekä osallistumisen yhteiskuntaan. Kun työsuhde vakiintuu, voidaan työvalmentajan palveluista luopua. Työvalmentajan tehtävänä on tukea ja neuvoa työllistymiseen liittyvissä kysymyksissä sekä työntekijää, että työnantajaa. Palvelu on maksutonta kummallekin osapuolelle. Tuetun työn päätavoite on kehitysvammaisen työllistäminen palkkatyöhön koko -tai osa-aikaisesti. (Kehitysvammaisten tuettu työllistyminen 2018.)

Työnantajille tulisi antaa enemmän tietoa kehitysvammaisten henkilöiden työllistämisestä. Työllistämiseen on mahdollista saada työolosuhteiden järjestelytukea sekä palkkatukea. Yhteiskunnan tarjoama taloudellinen tuki edistäisi työllistämistä. Suurin osa kehitysvammaisista työllistyy työpaikoille työhönvalmentajan tuella. Tällä hetkellä Suomessa ei ole riittävästi työhönvalmentajia ja saatavuudessa on alueellisia eroja. Suurin osa kehitysvammaisista on työkyvyttömyyseläkkeellä ja olisivat valmiita työskentelemään työpaikoilla

osa-aikaisesti. Nykyisin tulisi pyrkiä siihen, ettei uusia avotyösopimuksia tehdä vaan avotyötoiminta olisi määräaikaista harjoittelua. Sen tavoitteena olisi avotyöntekijän palkkaaminen työtehtäviin harjoittelun lopuksi. (Työ 2018.)

Osatyökykyisellä henkilöllä tarkoitetaan työntekijää, jolla on käytössä osa työkyvystään ja halu käyttää tätä kykyä. Se on yksilöllistä ja sidoksissa osatyökykyisyyden syihin, työhön sekä työn vaatimuksiin. Osatyökykyisiä ovat esimerkiksi vammaiset, pitkäaikaissairaat tai elämänkriisin kokeneet. Osatyökykyisellä työntekijällä voi olla alentunut työ- ja toimintakyky. (Mikä osatyökykyisyys? 2018.) Vamma tai sairaus ei automaattisesti tarkoita, että henkilö olisi osatyökykyinen ehdotettuun työhön tai työtehtävään. Ensisijaisesti olisi aina etsittävä sellaisia työmahdollisuuksia, joissa vamma tai sairaus ei aiheuta työkyvyn alenemista. Työnantajia, jotka työllistävät vammaisia ja osatyökykyisiä voidaan tukea sekä taloudellisesti että työhönvalmentajan tuen avulla. Osatyökykyisten ja vammaisten työllistymisen edistäminen ja mahdollisuuksista tiedottaminen on useiden eri tahojen tehtävä. Työnantajille tulee antaa tietoa erilaisista mahdollisuuksista. Sen avulla voidaan vaikuttaa työllistämisen asenteisiin ja halukkuuteen. (Vammaisten ja osatyökykyisten työllisyys Suomessa 2018.)

2.6 Aikaisemmat tutkimukset

Aiheesta on tehty useita opinnäytetöitä, mutta laajempia tutkimuksia on vain vähän. Suurin osa tutkimuksista käsittelee työnantajien ja avotyöohjaajien kokemuksia ja näkemyksiä kehitysvammaisten avotyöstä, kun taas tutkimuksia kehitysvammaisten omista ajatuksista työllistymisestä avotyöhön on huomattavasti vähemmän. Aihe on ajankohtainen, sillä Suomessa on tällä hetkellä käynnissä useita kehitysvammaisten työllistymiseen liittyviä hankkeita, joiden tavoitteena on kasvattaa kehitysvammaisten työllistymismahdollisuuksia.

Kehitysvammaisten työllistymisessä työnantajakontakti ja yhteistyö työnantajan kanssa ovat tärkeitä, jonka vuoksi oli tarpeellista kerätä tietoa työnantajien näkemyksistä. Vesala ym. (2016) tutkivat työnantajien kokemuksia kehitysvammaisista työntekijöistä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää työnantajien kokemuksia ja ajatuksia kehitysvammaisista työntekijöistä ja heidän työllistämiseen saadusta tuesta. Kohderyhmänä olivat työnantajat, jotka työllistivät aineistonkeruuvaiheessa kehitysvammaisia avotyöntekijöitä tai palkkatyösuhteessa olevia kehitysvammaisia. Tutkimuksen mukaan työnantajien kokemukset

kehitysvammaisista avotyöntekijöistä olivat positiivisia. Avotyöntekijät tulevat hyvin toimeen työkavereiden ja asiakkaiden kanssa, lisäksi he ovat sitoutuneita työhönsä. Tutkimus on osa kehitysvammaliiton suunnittelemaa kehitysvammaiset ihmiset töihin – projektia.

Koivuniemen (2015) opinnäytetyön ”Toimintakeskuksesta avotyöhön” tarkoituksena oli kehittää kehitysvammaisten avotyötoimintaa Hemptankaaren työ- ja päivätoimintakeskuksessa. Opinnäytetyössä selvitettiin avotyöntekijöiden omia kokemuksia avotyöstä, millaista tukea he tarvitsevat työelämässä sekä millaiset työtehtävät kiinnostavat heitä. Tärkeää oli saada kehitysvammaisten oma ääni kuuluville. Tutkimustulosten mukaan avotyöntekijät olivat tyytyväisiä avotyötilanteeseensa, lisäksi he kokivat saavansa tarpeeksi tukea ja ohjausta työelämässä. Niskajärven ja Pirkolan opinnäytetyö (2008) kuvasi Ylivieskan avotyötoiminnan kokonaistilannetta sekä selvitti avotyötoimintaan osallistuneiden kokemuksia työstä. Tutkimuksen mukaan kokemukset avotyötoiminnasta olivat positiivisia ja yhteneväisiä. Avotyöntekijät olivat tyytyväisiä työhönsä ja kokivat sen tärkeäksi. Lähiohjaajat kokivat yhteistyön sujuvan hyvin, vaikkakin ohjaus koettiin sekä haastavana että antoisana.

Ruokola (2015) käsittelee opinnäytetyössään ”Mielenterveyskuntoutujat avotyötoiminnassa” avotyötoiminnan vaikuttavuutta. Tutkimus painottuu mielenterveyskuntoutujien näkökulmiin, mutta siinä on sivuttu myös työnantajien näkökulmaa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää avotyötoiminnan merkitys kuntoutujalle ja työnantajalle. Kuntoutujat kokivat saavansa avotyöstä kokemuksia omasta osaamisestaan sekä pysyvyydestä. Työ tarjosi mahdollisuuden kuulua yhteisöön ja loi uusia sosiaalisia kontakteja, lisäksi työ rytmitti kuntoutujien arkea. Kuntoutujien sekä työnantajien kokemukset avotyöstä olivat pääasiassa positiivisia.

3 Tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävä

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata työkeskuksen asiakkaiden näkemyksiä avotyötoiminnasta ja selvittää kuinka kuhmolaiset työnantajat mahdollistavat kehitysvammaisten avotyötoiminnan. Tavoitteena on, että Kuhmon työkeskus voi kehittää kehitysvammaisten työtoimintaa avotyöpainotteiseksi.

Opinnäytetyössä on neljä tutkimustehtävää:

1. Millaiseen työhön kehitysvammaiset haluaisivat työllistyä?
2. Mitä kehitysvammaiset odottavat työelämän heille tarjoavan?
3. Mitä kehitysvammaiset näkevät työelämän heiltä edellyttävän?
4. Miten valmiita kuhmolaiset yritykset ovat työllistämään kehitysvammaisia avotyökokeiluihin?

4 Opinnäytetyön toteutus

Tutkimuskysymyksiin vastattiin laadullisen tutkimusmenetelmän kautta. Tässä kappaleessa käsitellään laadullista tutkimusta sekä opinnäytetyössä käytettyä aineistonkeruumenetelmää; haastattelua. Menetelmät valikoituivat niiden avoimuuden vuoksi, jolloin tutkimustuloksissa on nähtävissä kehitysvammaisten oma ääni. Haastattelut järjestettiin teemahaastatteluna, jolloin taattiin tutkimustulosten luotettavuus ja avoin keskustelu haastateltavien kanssa. Tutkimuksessa haluttiin kuvata kuhmolaisten yritysten mielipiteitä ja ajatuksia kehitysvammaisten avotyökokeiluista, joten lähetimme haastateltavien toiveiden perusteella kyselylomakkeet näiden yritysten esimiehille.

4.1 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyössämme käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on löytää ja paljastaa faktoja, ei niinkään todistaa jo olemassa olevia väittämiä. Tutkimuksella tai opinnäytetyöllä tulee aina olla jokin tarkoitus tai tehtävä, joka ohjaa siihen liittyviä valintoja. On muistettava, että tutkimukseen voi liittyä enemmän kuin yksi tarkoitus ja tarkoitus voi muuttua tutkimustyön edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 137, 161, 164.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistettävyyteen, jonka vuoksi otos ei ole satunnainen vaan harkinnanvarainen. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Harkinnanvaraiseen otokseen otetaan henkilöitä, jotka edustavat tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman hyvin ja monipuolisesti. Laadullisen tutkimuksen keskeinen merkitys on lisätä ymmärrystä tutkimusilmiöstä. Monia hoitoalan ilmiöitä ei voida mitata määrällisesti tai tutkia tietoa havainnoimalla. Ilmiön ymmärtämiseksi tarvitaan myös ihmisten omia kuvauksia. Määrittelyssä korostuukin ihmisten kokemusten, näkemysten ja motivaatioiden kuvaaminen. (Kankkunen ym. 2013, 65 – 74.)

4.2 Aineiston keruu työkeskuksen asiakkailta

Opinnäytetyössä käytetään haastattelua aineistonkeruumenetelmänä. Haastattelu on joustava menetelmä, jossa voidaan tarvittaessa esittää uusia ja tarkentavia kysymyksiä sekä oikaista väärinkäsityksiä. Kehitysvammaisten kohdalla tämä menetelmä lisää tulosten luotettavuutta, sillä heidän voi olla hankalaa täyttää kyselylomaketta. Haastatteluiden avulla voidaan varmistaa, että haastateltava ymmärtää kysymyksen ja sen sisällön. Samalla voidaan myös havainnoida haastateltavia. Tutkimuksen kohderyhmällä on vaikutusta aineistonkeruumenetelmän valintaan. (Kananen 2015, 143.) Kysymyksiä voidaan esittää siinä järjestyksessä, kun tutkija katsoo tarpeelliseksi ja haastattelun kulkua voidaan muokata haastattelun aikana. Haastattelussa on lisäksi etuna se, että siihen voidaan valita henkilöt, joilla on jo kokemusta tai tietoa aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73 – 74.)

Keräsimme haastatteluiden avulla työkeskuksen asiakkaiden mielipiteitä avotyötoiminnasta. Valitsimme haastateltavaksi työkeskukselta ne asiakkaat, jotka kykenevät työskentelemään avotyössä. Valinnassa käytettiin myös asiakkaiden henkilökohtaista halukkuutta ja kyvykkyyttä työskennellä avotyössä. Edellytimme haastatteluun osallistuvilta riittävää toimintakykyä työskennellä työkeskuksen ulkopuolella, halukkuutta oppia uutta, kehittää itseään ja riittävää motivaatiota avotyöskentelyyn. Nämä tekijät ovat edellytyksenä kehitysvammaisen pärjäämiselle avotyössä. (Grönstrand 2016.) Valintaprosessia suorittaessa olimme yhteydessä puhelimitse työkeskuksen esimieheen ja sovimme tutustumiskäynnin työkeskukselle. Tutustuimme asiakkaisiin etukäteen yhden päivän ajan, sillä monilla kehitysvammaisilla esiintyy sosiaalisia heikkouksia, jotka näkyvät arkuutena ja pelokkuutena uusia ihmisiä ja tilanteita kohtaan (Autti-Rämö & Koivikko 2006). Etukäteisvalmistelut auttoivat haastatteluiden sujuvuudessa, sillä kehitysvammaiset eivät jännittäneet haastattelutilannetta niin paljon.

Työkeskuksen asiakkaista haastateltavaksi valikoitui neljä. Heidän toimintakyky ja henkilökohtainen halukkuus mahdollisti osallistumisen tutkimukseen ja työskentelemään tulevaisuudessa avotyötoiminnan parissa. Kaikki haastateltavat olivat työskennelleet aiemmin avotyön parissa, vaikka emme sitä edellyttäneet haastatteluun osallistumisessa. Haastateltavat olivat lievästi- ja keskivaikeasti kehitysvammaisia. Jokainen heistä oli kykenevä itse päättämään osallistumisestaan opinnäytetyöhön, jonka vuoksi huoltajien suostumuksia ei vaadittu. Haastateltavien ikä vaihteli 29 - 50 vuoden välillä. Heistä kolme oli naisia ja yksi mies.

Haastattelut suoritettiin työkeskuksella tutustumiskäynnin jälkeisenä päivänä. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluna, jotta mahdolliset häiriötekijät saatiin minimoitua. Tämä oli tärkeää, sillä haastateltavilla on ongelmia kommunikaatiossa ja kysymysten ymmärtämisessä. Ryhmähaastattelu olisi tuottanut kommunikaation takia vaikeuksia kummallekin osapuolelle, sillä haastattelijalta vaaditaan taitoa huomioida jokaisen mielipide tasapuolisesti. Yksilöhaastattelussa asiakkaat pystyivät tuomaan mielipiteensä esille rohkeammin, jonka vuoksi ne antoivat tarkempaa ja luotettavampaa tietoa. (Kananen 2015, 148 – 149.)

Teemahaastattelu on yksi yleisimmistä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä. Aineiston keruu tapahtuu tutkijan ja haastateltavan vuorovaikutussuhteessa. (Kananen 2015, 142.) Teemahaastattelussa edetään etukäteen mietittyjen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten mukaisesti. Kysymysten avulla pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtävän ratkaisemiseksi. (Tuomi ym. 2013, 75.) Teema-alueita käytiin läpi eri järjestyksessä riippuen haastattelusta. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että aihepiirit eli teemat ovat selvillä, mutta kysymykset eivät ole tarkassa järjestyksessä tai muodossa (Hirsjärvi ym. 2016, 208). Tämä haastattelumuoto sopii parhaiten kehitysvammaisten kanssa toimiessa. On tärkeää välttää tarkat ja suljetut kysymykset, sillä haastateltavilla voi olla ongelmia kommunikaatiossa ja kysymysten ymmärtämisessä. Tarvittaessa kysymyksiä voidaan täydentää jatkokysymyksillä. (Autti-Rämö & Koivikko 2006.) Liitteessä 1 esitellään teemahaastattelussa käytettyä haastattelurunkoa, jonka avulla kuvattiin haastateltavien näkemyksiä avotyöstä. Teema-alueina olivat: kokemukset avotyöstä, halukkuus työskennellä avotyössä, omat vahvuudet työelämässä, tulevaisuuden toiveet, mielekäs avotyöpaikka ja työelämässä tarvittavat taidot, työn tarjoamat mahdollisuudet sekä koulutustausta.

Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa on tärkeää luoda hyvä ja avoin ilmapiiri alusta lähtien (Kananen 2014, 72). Ennen haastatteluiden aloittamista, opinnäytetyön tavoitteet, tarkoitus ja tutkimuskysymykset käytiin läpi jokaisen osallistujan kanssa henkilökohtaisesti. Lisäksi haastateltavat täyttivät suostumuslomakkeen (liite 2), josta jäi kopio haastateltavalle, haastattelijalle sekä työkeskukselle. Haastatteluiden tallentamiseen käytettiin nauhuria. Nauhurin avulla haastattelija pystyy keskittymään itse haastatteluun eikä sen kirjoittamiseen. Näin haastattelutilanne on mahdollisimman luonnollinen ja siihen pystytään palaamaan uudestaan. (Kananen 2015, 152.) Äänitimme jokaisen haastattelun kaksoisäänityksellä, jotta välttyimme teknisiltä ongelmilta. Haastattelut tapahtuivat työkeskuksella tyhjässä askarteluhuoneessa, joka mahdollisti rauhallisen ja luontevan haastattelu-

tilanteen. Jokainen haastattelu kesti noin kaksikymmentä minuuttia ja etenivät haastattelurungon mukaisesti, joka takasi aineiston tasaisen luotettavuuden. Aineistoa saatiin riittävästi ja litterointi sekä analysointi aloitettiin heti.

4.3 Aineiston keruu yrityksiltä

Opinnäytetyön toimeksiantajan toiveesta selvitettiin lisäksi kuhmolaisia yrityksiä, jotka mahdollistaisivat kehitysvammaisten avotyökokeiluita. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselylomaketta, sillä kyselytutkimus on tehokas menetelmä ja se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Kyselylomakkeen avulla saadaan tavoitettua mahdollisimman monta yritystä yhdellä kerralla, lisäksi kyselylomakkeen avulla saatu tieto voidaan esittää vaivattomasti. (Hirsjärvi ym. 2016, 195.) Kysely voi koostua avoimista-, asteikkoihin perustuvista- tai monivalintakysymyksistä. Käytimme kyselylomakkeessamme avoimia- ja monivalintakysymyksiä, jonka vuoksi menetelmä on strukturoitukyselylomake. Etuna on, että avoimiin kysymyksiin vastaaja voi ilmaista itseään omin sanoin, auttaa monivalinta-tehtäviin annettujen poikkeavien vastausten tulkinnassa ja antaa mahdollisuuden tunnistaa motivaatioon liittyviä asioita. Monivalintakysymysten etuna on vastaajien mahdollisuus vastata samoihin kysymyksiin, jolla saavutetaan luotettava tulosvertailu, lisäksi vastaamisen kynnyks on matalampi ja kyselylomaketta sekä vastauksia on helpompi käsitellä erityisen ohjelman kuten Google Formsin kautta. (Hirsjärvi ym. 2016, 201.)

Lähdimme tekemään strukturoitua kyselylomaketta tutkimusongelman pohjalta. Mietimme mihin kysymyksiin haluamme vastauksia. Valitsimme kyselylomakkeen pohjaksi Google Forms -sovelluksen, sillä se oli mielestämme selkeä ja yksinkertainen. Teimme kysymyksistä mahdollisimman helposti ymmärrettäviä, jotta väärinymmärryksiltä välttyttäisiin. Kyselylomakkeessa oli yhteensä seitsemän kysymystä, jonka vuoksi vastaaminen oli nopeaa. Opinnäytetyön pääpaino oli kehitysvammaisten haastatteluissa, jonka vuoksi emme kokeneet laajempaa kyselylomaketta tarpeelliseksi.

Tutkimukseen halutuille yrityksille lähetettiin saatekirje, jossa kerrottiin lyhyesti opinnäytetyöstä ja avutyöstä yleisesti. Saatekirjeen lopussa oli linkki kyselylomakkeeseen, joka oli tehty Google Formsin avulla. Saatekirje ja kyselylomake (liite 3) lähetettiin seitsemälletoista Kuhmossa toimivalle yritykselle. Sähköpostiviestit kohdistettiin yritysten esimiehille, joiden yhteystiedot selvitimme internetistä. Yritykset valittiin haastatteluissa ilmenneiden toiveiden perusteella, mutta harkintaa käytettiin ottaen huomioon kehitysvammaisten toimintakyky. Kuhmo on pieni kaupunki, joten sopivia yrityksiä ei löytynyt enempää.

4.4 Aineiston analysointi

Laadullisen aineiston perusanalyysimenetelmänä voidaan pitää sisällönanalyysiä. Sen tavoitteena on tuottaa tietoa tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä kerätyn aineiston avulla. Sisällönanalyysin avulla voidaan järjestellä ja kuvata tutkimusaineistoa sekä etsiä aineistosta merkityssuhteita ja kokonaisuuksia. (Kylmä & Juvakka 2012, 112; Vilka 2015, 163.)

Laadullisessa sisällönanalyysissä puhutaan usein induktiivisesta ja deduktiivisesta analyysistä. Jako perustuu tutkimuksessa käytetyn päättelyn logiikkaan induktiiviseen eli aineistolähtöiseen tai deduktiiviseen eli teorialähtöiseen. (Tuomi ym. 2018, 80.) Jos aiheesta ei juuri tiedetä tai aikaisempi tieto on hajanaista, on hyvä käyttää induktiivista sisällönanalyysiä (Kankkunen ym. 2013, 167). Tässä opinnäytetyössä käytettiin induktiivista sisällönanalyysiä.

Induktiivisessa sisällönanalyysissä tavoitteena on etsiä vastauksia tutkimuksen tarkoitukseen sekä tutkimustehtäviin ja ne ohjaavat aineiston analyysiä. Induktiivinen sisällönanalyysi aloitetaan siitä, että tutkija päättää, mistä toiminnanlogiikkaa lähdetään etsimään. Tämän jälkeen aloitetaan tutkimusaineiston pelkistäminen, jota voidaan kutsua myös tiivistämiseksi. Tarkoituksena on, että merkitykselliset ilmaukset tiivistetään ja vain niiden olennainen sisältö säilytetään. Tämän jälkeen pelkistettyjä ilmauksia vertaillaan ja niistä etsitään samankaltaisuuksia. Samankaltaiset ilmaukset voidaan yhdistää samaan luokkaan. (Kylmä ym. 2012, 117 – 118.) Tämän jälkeen tutkimusaineisto ryhmitellään johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Ryhmittelyssä on kyse pelkistettyjen ilmauksien yhtäläisyyksien ja erilaisuuksien etsimisestä. Analyysiyksikkönä voi olla lause, lauseenosa, ajatuskokonaisuus tai pelkkä sana. Ryhmittelyn jälkeen jokainen ryhmä nimetään sisältöä kuvaavalla luokalla, jonka jälkeen luokista muodostetaan yläkäsitteitä. (Vilka 2015, 163 – 164 ; Kylmä ym. 2012, 118.) Sisällönanalyysin kolmas vaihe asettuu limittäin edellisten vaiheiden kanssa ja se tarkoittaa teoreettisten käsitteiden luomista. Pelkistämisen, ryhmittelyn ja abstrahoinnin avulla tehty synteesi antaa vastauksen tutkimustehtäviin ja tutkimuksen tarkoitukseen. (Kylmä ym. 2012, 119.)

Aloitimme induktiivisen sisällönanalyysin pelkistämällä alkuperäisiä ilmaisuja varovasti, jotta niiden alkuperäinen sanoma ei muuttuisi liikaa. Muodostaessa pelkistettyjä ilmaisuja palasimme useasti litteroituun materiaaliin tarkistaaksemme, että ymmärsimme oikein, mitä haastateltava oli tarkoittanut. Kokosimme pelkistetyt ilmaukset taulukkoon alkupe-

räisten ilmaisujen viereen. Tutkijan tulee etsiä aineistosta tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja hänen täytyy ymmärtää aineistoa haastateltavien näkökulmasta. Tämän vuoksi litteroitua aineistoa luetaan useaan otteeseen. (Tuomi ym. 2013, 112.) Pelkistämisen jälkeen vuorossa oli seuraava työvaihe, ryhmittely. Siinä löytämämme ilmaisut luokiteltiin ryhmiin. Ryhmittelyssä pelkistetyistä ilmaisuista etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Kokosimme samankaltaiset ilmaisut yhteen ja annoimme niille niitä kuvaavan nimen, alaluokan. Jaoimme pelkistetyt ilmaukset alaluokkiin ja lopulta yhteisiin yläluokkiin (liite 4).

Muodostimme litteroidun aineiston pohjalta kaksikymmentäkolme alaluokkaa ja seitsemän yläluokkaa. Ensimmäisenä yläluokkana on tulevaisuuden toiveet, jonka alle muodostui kolme alaluokkaa; Halukkuus työskennellä avotyössä, avotyöhön siirtyminen ja terveenä pysyminen. Toisena yläluokkana on mielekäs avotyötoimintapaikka, jonka alle muodostui neljä alaluokkaa; Vanhustyö, kaupanala, kiinteistöhuolto ja lastenparissa työskentely. Haastateltavien koulutustausta nousi kolmanneksi yläluokaksi. Alaluokiksi muodostui matkailu-, ravitsemus- ja puhtaanapitoala, merkonomitutkinto, ammattikoulun koulutalinja sekä valmentavan metalli- ja kiinteistöala. Neljäntenä yläluokkana toimi yksilöllinen työaika. Sen alaluokkina toimivat; Työskentely jaksamisen mukaan ja kokoaikainen työskentely avotyössä. Positiiviset muutokset on viides yläluokka ja sen alaluokkina toimivat; Avotyön vaikutukset arkeen ja rahallinen etuus. Kuudes yläluokka on henkilökohtaiset ominaisuudet, jonka alle muodostui kolme alaluokkaa; Ihmisten kanssa toimeen tuleminen, luonne ja motivaatio. Seitsemäntenä yläluokkana toimii työelämässä tarvittavat taidot. Siitä muodostui kolme alaluokkaa; Poissaoloista ilmoittaminen, työtehtävien tekeminen ja työaikojen noudattaminen.

Kyselylomakkeen vastaukset analysoitiin Google Forms -sovelluksen avulla. Ohjelma laskee automaattisesti jokaisen vastauksen vastausprosentin ja muodostaa niistä havainnollistavia kuvioita. Näitä kuvioita olemme käyttäneet havainnollistaaksemme tutkimuksen tuloksia. Kuvioista on nähtävissä vastaajien mielipiteet vertailukelpoisella tavalla.

5 Tulokset

Kappaleessa käsitellään teemahaastatteluista ja kyselylomakkeista saatuja tuloksia. Itse tulokset eivät nosta tutkimuksen lisäarvoa, vaan johtopäätökset ja tulkinnot. Tällä tarkoitetaan tutkijan, että tutkijan tulee pohtia analyysin tuloksia kriittisesti ja tehdä niistä tarvittavat johtopäätökset. Opinnäytetyössämme tulosten osalta korostui hyvät ennakkovalmistelut, jolla taattiin haastattelijan ja haastateltavan yhteisymmärrys. Tulosten analysointi ei kuitenkaan yksin riitä kertomaan tutkimuksen tuloksia, vaan tuloksista on laadittava synteesejä. Synteisien avulla saadaan vastauksia tutkimusongelmiin. Johtopäätökset tehdään synteisien perusteella. (Hirsjärvi ym. 2016, 229 – 230.)

Tutkimuksen tulokset kuvataan tutkimustehtävittäin. Tutkimuksen tulososassa tekijät kuvaavat keskeiset tutkimustuloksensa sekä niiden yhteyden tutkimuksen aineistoon. Yhteys voidaan osoittaa tutkimusaineistosta poimituilla suorilla lainauksilla. Lainauksia tulee käyttää harkiten ja arvioida, mikä lainaus osoittaa tutkimusaineistoon ja tulosten välisen yhteyden. Tutkimukseen osallistujat eivät saa olla tunnistettavissa lainausten perusteella. (Kylmä ym. 2007, 167 – 168.) Tässä opinnäytetyössä tulokset on esitetty tutkimustehtävien mukaisessa järjestyksessä.

5.1 Kehitysvammaisten halukkuus työllistyä avotyöhön

Tulevaisuuden toiveet tarkoittivat halukkuutta työskennellä avotyössä, avotyöhön siirtymistä ja terveenä pysymistä. Vastauksista ilmeni, että haastateltavien suurimpana toiveena on päästä avotyön pariin. Haastatellut kertoivat olleensa avotyössä aiemmin ja pitäneensä siitä. He pitivät avotyötä mielekkäämpänä kuin työkeskuksella työskentelyä. Avotyö koettiin halutummaksi vaihtoehdoksi, sillä työkeskuksen työ ei tuo heidän elämänsä tarpeeksi uusia haasteita. Kehitysvammaiset kuvasit tulevaisuuden toiveena pääsevänsä työskentelemään mielekkään alan pariin. Mielekkäiksi aloiksi kehitysvammaiset nostivat esimerkiksi vanhustyön. Osa haastatelluista nosti esille terveenä pysymisen, jotta kykenisivät työskentelemään mahdollisimman pitkään.

"Haluaisin työskennellä avotyössä, tykkäisin siitä enemmän"

"Avotyö olisi mielekkäämpää kuin työskentely työkeskuksella"

"Pysyn terveenä, että vois käyä töissä"

Mielekäs avotyötoimintapaikka sisälsi vanhustyön, kaupanalan, kiinteistöhuollon ja lasten parissa työskentelyn. Vastauksista selvisi, että vanhustyö kiinnostaisi. Ajateltiin, että vanhankodissa voisi ulkoilla iäkkäiden kanssa, avustaa heitä ruokailuissa ja pesuissa sekä seurustella iäkkäiden kanssa. Ihmisläheinen työ koettiin tärkeäksi tekijäksi työssä viihtymisen kannalta. Kehitysvammaiset kokivat olevansa hyviä vanhustyössä.

"Vanhustyöhön pääseminen kiinnostais kovasti"

" Voisin syöttää vanhuksia, ulkoiluttaa ja pestä niitä"

Haastateltavat nostivat esille, että kaupanala olisi avotyöpaikkana mielekäs. Työtehtäviksi mainittiin hyllyjen täyttäminen ja pienimuotoiset siivoustehtävät. Työn kaupassa ajateltiin olevan uutta ja erilaista.

"Kauppa voisi kiinnostaa avotyöpaikkana, koska en ole siellä aiemmin ollut"

"Voisin täyttää siellä kaupassa vaikka hyllyjä"

Kiinteistöhuollolla tarkoitettiin työskentelyä kiinteistöhuollon työtehtävien parissa. Työtehtäviksi mainittiin talonmiehen työt, kuten lumityöt, pihan hiekoittaminen sekä nurmikon leikkuu. Kiinteistöhuollon työt koettiin mielekkääksi, sillä työn kuva olisi vaihteleva ja työ olisi itsenäistä.

" Semmonen ois varmaa hyvä semmonen kiinteistöjuttu"

" Talvella voisin tehdä lumitöitä ja hiekottaa"

Haastateltavat nostivat lisäksi esille lasten parissa työskentelyn. Ajateltiin, että päiväkodissa voitaisiin hoitaa lapsia hoitajien apuna, leikkiä ja ulkoilla lasten kanssa sekä avustaa heitä ruokailutilanteissa. Lapsien kanssa työskentely koettiin antoisaksi, sillä lapsista tykättiin heidän aitouden vuoksi.

"Päiväkodissa mä voisin hoitaa lapsia hoitajien apuna "

" Mä tykkään lapsista..."

Haastateltavien koulutustausta sisälsi matkailu-, ravitsemus- ja puhtaanapitoalan, merkonomitutkinnon, ammattikoulun kudontalinjan ja valmentavan metalli- ja kiinteistöalan. Haastateltavat olivat käyneet ammattikoulututkinnon oman tason mukaisesti. Haastateltavien mielipiteet oman koulutustaustan hyödyntämisestä työelämässä vaihtelivat. Osa haluaisi työllistyä koulusta vastaavalle alalle, kun taas toiset toivoivat saavansa arkeen

vaihtelua uuden työn myötä. Haastatteluista kävi ilmi, että kaikki eivät kokeneet opiskelemaansa alaa omakseen tai työllistymismahdollisuudet alalle koettiin heikoksi.

" Oon käynyt valmentavan metalli ja kiinteistöalan "

" Haluaisin työllistyä kiinteistöhuollon tehtäviin "

Yksilöllinen työaika tarkoitti työskentelyä jaksamisen mukaan ja kokoaikaisesti työskentelyä avotyössä. Kehitysvammaiset ajattelivat, että haluaisivat siirtyä avotyöhön kokonaan, jolloin he eivät työskentelisi enää lainkaan työkeskuksella. Lisäksi kehitysvammaiset ehdottivat, että avotyöhön voisi siirtyä asteittain, jolloin työtunteja lisättäisiin oman jaksamisen mukaan.

" Voisin tehdä avotöitä kokoaikaisesti. "

" Kattoo miten niinku jaksaa tehdä. Jos tuntuu, että on vahvuuksia enemmän, ni tekee lisää niitä päiviä. "

5.2 Kehitysvammaisten odotuksia avotyöstä

Positiiviset muutokset sisälsivät avotyön vaikutukset arkeen ja rahallisen etuuden. Avotyön vaikutuksina kehitysvammaiset pitivät uusia kokemuksia ja haasteita, joita avotyö tarjoaisi. Kehitysvammaiset kokivat, että avotyöhön siirtyminen toisi heidän arkeen vaihtelua. Työt työkeskuksella koettiin liian yksipuolisiksi eivätkä ne tarjonneet tarpeeksi haasteita, lisäksi uusi työ piristäisi mieltä. Avotyön vaikutuksena arkeen pidettiin myös uuden työtoiminnan näkemistä ja uusien työtehtävien opettelua. Osa haastatteluista ajatteli suurimpana vaikutuksena olevan rahallinen etuus, jota saisi palkkana avotyöstä. Uusia sosiaalisia suhteita pidettiin tärkeänä. Uuden työyhteisön myötä, elämään tulisi uusia ihmisiä ja se tukisi sosiaalisten taitojen kehittymistä

"Avotyö toisi mukavaa vaihtelua arkeen"

"Tykkäisin avotyöstä, koska siitä saa enemmän rahaa"

"Sais olla erilaisten ihmisten kaa tekemisissä, kun mä oon tällanen sosiaalinen."

5.3 Kehitysvammaisten näkemyksiä työelämän edellytyksistä

Henkilökohtaiset ominaisuudet avotyössä pärjäämisessä sisälsi ihmisten kanssa toimeen tulemisen, luonteen ja motivaation. Haastateltavat nostivat esille uusien ihmisten kanssa toimeen tulemisen. On tärkeää tulla toimeen ihmisten kanssa, sillä silloin on helpompaa pyytää ja saada apua työkavereilta. Yhteistyökyky vaikuttaa myös avotyössä pärjäämiseen. Sopeutuminen uuteen työyhteisöön koettiin helpommaksi, kun uskaltaa olla avoin uusien ihmisten kanssa. Osa haastatelluista korosti, ettei ihmisläheisessä työssä pärjää, ellei tule toimeen asiakkaiden kanssa. Kehitysvammaiset nostivat vastauksissaan esille luonteen merkityksen. Avotyössä työntekijän tulee olla sosiaalinen, iloinen ja tunnollinen. Kehitysvammaiset korostivat motivaation merkitystä avotyötä kohtaan. Kun on motivoitunut työtä kohtaan, töihin on mukava mennä ja työtehtävät tulee hoidettua huolellisesti loppuun asti.

" Pitää olla motivaatiota, että siellä pärjää. "

" Ku on avoin ni on helpompi just mennä uusiin paikkoihin "

Työelämässä tarvittavat taidot tarkoittivat poissaoloista ilmoittamista, työtehtävien tekemistä ja työaikojen noudattamista. Kehitysvammaiset kokivat, että työnantajat arvostavat työntekijää, joka noudattaa työelämän ohjeita. Työelämän ohjeista esille nostettiin työaikojen noudattaminen. On tärkeää mennä töihin ajoissa ja olla töissä työnantajan kanssa sovittuun aikaan saakka. Kehitysvammaiset korostivat, että mahdollisista muutoksista, kuten myöhästymisistä ja poissaoloista on tärkeä ilmoittaa työnantajalle viipymättä. Esille nostettiin uusien työtehtävien huolellinen opetteleminen. Työtehtävien tekeminen käsitti myös sovittujen työtehtävien tekemisen alusta loppuun.

" Pitää tehdä ne asiat, mitkä on sovittu. "

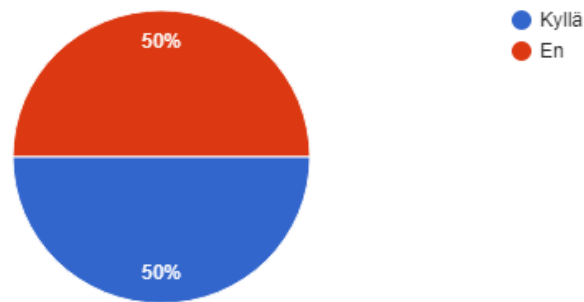
"Täytyy mennä ajoissa töihin ja olla siihen asti kun pitää."

5.4 Kuhmolaisten yritysten valmius työllistää kehitysvammaisia avotyöhön

Tämän tutkimustehtävän avulla selvitimme, kuinka valmiita kuhmolaiset yritykset ovat työllistämään kehitysvammaisia avotyökokeiluihin. Tulokset on esitetty Google forms -ohjelman muodostamien kuviodien avulla. Avoimien kysymyksien vastaukset aukaisimme

tekstiin. Kyselylomakkeessa kysyimme yrityksen nimeä, mutta emme tuo niitä esille alla olevissa kuvioissa yksityisyydensuojan vuoksi.

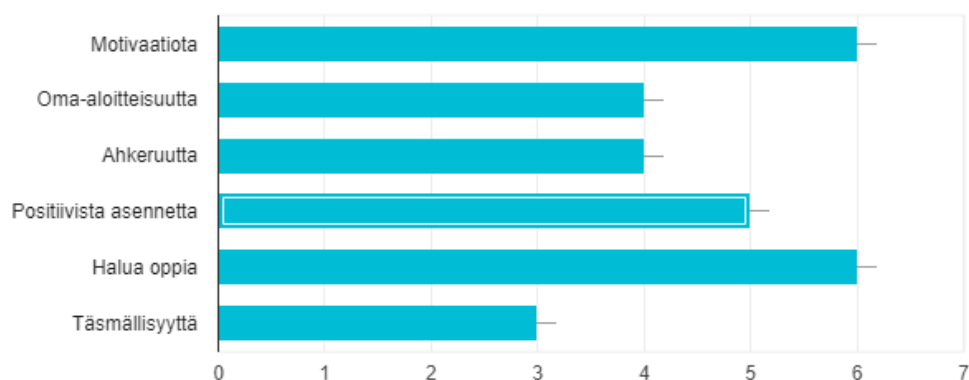
1. Oletko koskaan työllistänyt kehitysvammaisia henkilöitä avotyöhön?

KUVIO 2. Aikaisempi kehitysvammaisten työllistäminen

Puolet vastaajista olivat työllistäneet kehitysvammaisia avotyöhön aiemmin. Toinen puoli vastaajista ei ollut aikaisemmin työllistänyt kehitysvammaisia. Syyksi tähän he perustelivat sopivien työtehtävien puuttumisen, kukaan ei ollut koskaan kysynyt avotyöpaikkaa yritykseltä sekä kukaan kehitysvammaisen ei ollut hakeutunut kyseiselle alalle.

2. Millaisia ominaisuuksia toivoisitte avotyöntekijältä?

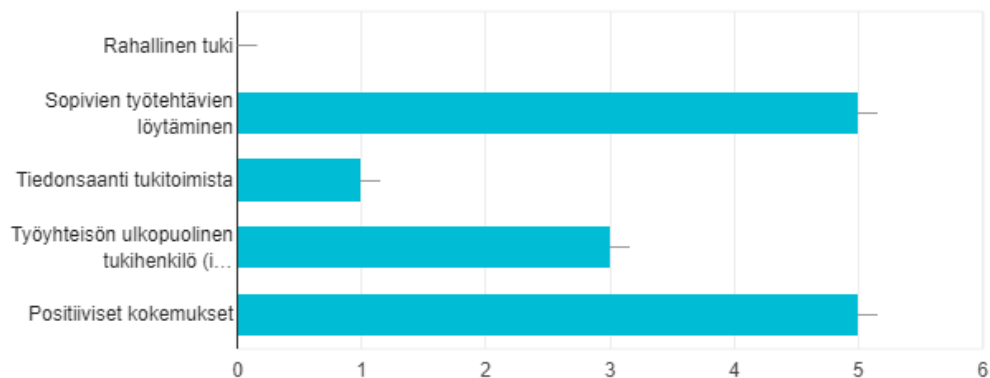

KUVIO 3. Työntekijöiden ominaisuudet

Jokainen työnantaja piti tärkeimpinä ominaisuuksina työntekijöiden motivaatiota työtä kohtaan sekä halua oppia uutta. Toiseksi tärkeimpänä ominaisuutena pidettiin positiivista

asennetta, johon oli vastannut viisi kuudesta. Oma-aloitteisuutta ja ahkeruutta työnantajat pitivät jonkin verran tärkeänä, sillä neljä vastaajaa kuudesta olivat vastanneet näin. Kolme vastaajaa kuudesta pitivät tärkeänä ominaisuutena täsmällisyyttä.

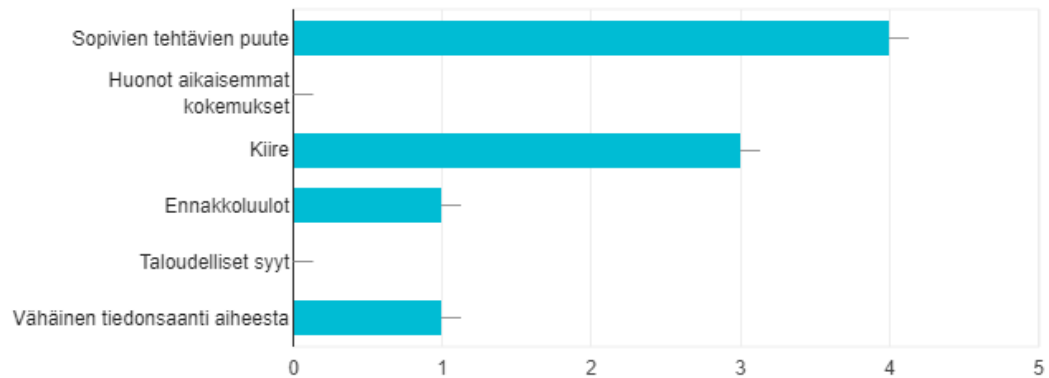
3. Mikä edistäisi kehitysvammaisten työllistämistä?

KUVIO 4. Työllistymisen edistäminen

Työnantajien vastauksista selvisi, että sopivien työtehtävien löytäminen ja positiiviset kokemukset edistäisivät kehitysvammaisten työllistymistä eniten, sillä viisi vastaajaa kuudesta olivat tätä mieltä. Kolme vastaajaa kuudesta pitivät merkittävänä tekijänä työyhteisön ulkopuolista tukihenkilöä. Tiedon saanti tukitoimista ei ollut niin merkittävässä asemassa työllistämisen edistämiseksi, sillä yksi vastaaja kuudesta oli tätä mieltä. Rahallinen tuki ei ollut lainkaan merkittävä edistystekijä kehitysvammaisten työllistämiseksi, sillä kukaan vastaajista ei nostanut asiaa esille kyselyssä.

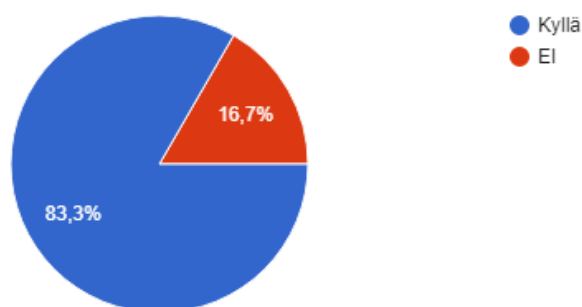
4. Vaikuttavatko mielestänne mitkään alla mainituista asioista työllistämiseen?

KUVIO 5. Työllistämiseen vaikuttavat asiat

Työnantajat kokivat, että suurin työllistämiseen vaikuttava tekijä on sopivien työtehtävien puuttuminen, sillä neljä viidestä vastaajasta on ajatellut samoin. Kolme viidestä pitivät merkittävimpänä tekijänä kiirettä työpaikalla. Vähäinen tiedonsaanti avotyötoiminnasta ja ennakkoluulot eivät olleet niin merkittäviä tekijöitä, sillä yksi vastaaja kuudesta vastasi näin. Taloudellisilla syillä sekä huonoilla aikaisemmillä kokemuksilla ei ollut vaikutusta työllistymiseen vastaajien mielestä.

5. Olisiko työpaikkanne valmis tällä hetkellä tai lähitulevaisuudessa työllistämään kehitysvammaisia avotyöhön?

KUVIO 6. Työllistäminen avotyöhön

Suurin osa vastaajista olisi valmiita tulevaisuudessa työllistämään kehitysvammaisia avotyöhön. Kuusi viidestä vastaajasta olivat valmiita työllistämään kehitysvammaisia avotyökokeiluihin. yksi vastaaja kuudesta ei työllistäisi kehitysvammaisia avotyökokeiluihin, sillä alaan liittyvät työtehtävät vaativat koulutusta.

Kysyimme viimeisenä kysymyksenä työnantajilta, millaisia työtehtäviä yritykset voisivat tarjota kehitysvammaisille. Viisi yritystä kuudesta vastasi kysymykseen. Esille nostettiin avustavia puhtaanapidon ja keittiön työtehtäviä; tiskausta, pöytien pyyhintää, leivosten pakkaamista sekä kahvinkeittoa. Yksi yritys tarjoaisi kodinhoidollisia tehtäviä esimerkiksi pyykinpesua sekä pihatöiden tekoa. Kaupanalalla työtehtäviksi mainittiin pullohuoneen hoitaminen, pahvien paalaus sekä kuormien purkaminen ja hyllytys. Päiväkodin vastauksesta esille tuotiin lelujen pesu ja pienet siivoustehtävät.

6 Pohdinta

Tässä kappaleessa tarkastelemme tuloksia sekä käsittelemme tulosten johtopäätöksiä. Pohdintaosassa tarkastellaan myös tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Lähtökoh- tana pohdinnassa on ajatus; jos tutkimus ei ole eettisesti kestävä, se ei voi olla luotettava. Luotettavuuden pohdintaan kuuluu arvio käytetystä kirjallisuudesta ja sen asiaan kuulu- vuudesta. Pohdinnassa esitetään mahdolliset virheet ja muut tulosten kannalta oleelliset tekijät, jotka ovat vaikuttaneet tuloksiin. (Tuomi ym. 2013.) Tuomme esille hyödynnettä- vyyden ja jatkotutkimusaiheet. Lopuksi kerromme ammatillisen osaamisen kehittymisestä sekä pohdimme kriittisesti opinnäytetyöprosessiamme kokonaisuudessaan.

6.1 Tulosten tarkastelu

Mielekäs avotyöpaikka ja työtehtävät koettiin tärkeänä työssä viihtymisen kannalta. Vas- taukset mielekkäistä avotyötoiminta paikoista ovat realistisia ja toteutettavissa olevia. Tulokset ovat hyödynnettävissä suunniteltaessa kehitysvammaisten avotyökokeiluja. Vastaajilla oli tulevaisuuden haaveita, jotka useimmat liittyivät työhön. Tulosta tulee kui- tenkin tarkastella kriittisesti, sillä haastattelun aiheena oli työ ja tulevaisuuden työllisty- misnäköymät. Haaveet koskivat avotyöhön pääsemistä, mielekkään alan parissa työsken- telyä ja terveenä pysymistä.

Vastaajat nostivat esille mielekkäiksi avotyöpaikoiksi muun muassa hoitotyön, kiinteistö- huollon ja kaupanalan. Hoitoalaan liittyen kehitysvammaiset mainitsivat vanhusten avus- tamisen päivittäisissä toiminnoissa ja lasten ohjaamisen päiväkodissa. Kiinteistöhuol- losta esille nousi piha-alueiden kunnossapito ympäri vuoden. Kaupassa työskentelystä mainittiin hyllyttäminen ja siisteydestä huolehtiminen. Koivuniemi (2015) on saanut opin- näytetyössään samankaltaisia tuloksia kysyessään kehitysvammaisten unelmatyöpaik- kaa, joten tämä tukee tämän työn tulosten luotettavuutta. Unelma työpaikoiksi kehitys- vammaiset olivat kertoneet kaupanalan, kiinteistöhuoltotyön, siivoustyön, keittiöalan työ- tehtävät sekä päiväkodissa työskentelyn.

Tulokset ovat suuriltaosin yhteneväisiä Vesala ym. (2016) tuloksiin. Kyseisessä tutki- muksessa kuvattiin yleisimpiä työtehtäviä, joihin kehitysvammaiset työllistyvät avotyötoi-

minnassa. Yleisimmiksi työtehtäviksi tutkimuksessa mainittiin siivoustyöt, kiinteistöhuollontyöt, keittiötyöt, kaupantyyt mm. hyllytys sekä yksittäisinä mainintoina avustava hoitotyö, viriketoiminnan järjestäminen ja päiväkotityö. Kehitysvammaisten vastaukset mielekkäästä avotyötoimintapaikasta ovat hyvin samankaltaisia koko Suomessa. Kehitysvammaisten ja työnantajien vastauksissa on paljon yhtäläisyyksiä. Kuhmolaiset yritykset toivat vastauksissaan esille juuri edellä mainittuja työtehtäviä; kuorman purkua, pieniä siivoustöitä sekä pihan kunnossapitoa.

Vastaajat pitivät tärkeänä yksilöllistä työaika. Osa vastaajista halusi siirtyä avotyöhön kokoaikaisesti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että työajan tulisi olla avotyössä 8h/päivä, vaan että työskentely työkeskuksella loppuisi kokonaan. Työaika suunnitellaan yksilöllisesti asiakkaan voimavarojen mukaan. Toiset vastaajat taas ajattelivat työajan lisäämistä asteittain oman jaksamisen mukaan. Vesala ym. (2016) tutkimuksen mukaan suurin osa avotyötoiminnassa olevista työskentelee osa-aikaisesti noin 20h/ viikko. Tutkimuksessa nostettiin esille, että suuri osa kehitysvammaisista työskentelee samanaikaisesti avotyössä, että työkeskuksella. Käytännössä se tarkoittaa, että kehitysvammaiset työskentelevät 4-5 tuntia viitenä päivänä viikossa, mutta työaika voi olla myös 4-5 tuntia esimerkiksi kahtena päivänä viikossa. Saamamme tulos eroaa osin Vesalan ym. (2015) tekemästä kehitysvammaliiton selvityksestä, jonka mukaan kokonaan avotyöhön siirtyminen on harvinaista. Koivuniemi (2015) opinnäytetyössä on saatu samankaltaisia tuloksia. Avotyössä päivittäinen työaika vaihteli 1 - 4 tunnin välillä. 82 prosenttia olivat tyytyväisiä siihen työaikaan, kun taas 18 prosenttia olivat tyytymättömiä, sillä työtä olisi haluttu tehdä vieläkin enemmän.

Kaikki neljä haastateltavaa ovat käyneet peruskoulun lisäksi ammattitutkintoon valmentavan koulutuksen. Kaksi vastaajaa tekee tällä hetkellä koulutusta vastaava työtä työkeskuksella, mutta toivovat tulevaisuudessa työllistyvänsä uudelle alalle. Yksi vastaajista koki opiskelevansa alan omaksi, mutta työllistymisen alalle hankalaksi. Koulutusta vastaavalle alalle halusi työllistyä yksi vastaajista. Kukaan vastaajista ei kokenut tarpeelliseksi lähteä jatkokouluttautumaan. Koulutuksen tärkeimpinä tavoitteina on kehitysvammaisen ammatitaidon kehittäminen, työhön sijoittumisen edistäminen, elämänhallinnan taitojen kehittäminen sekä jatko-opiskelumahdollisuuksien turvaaminen. Ammatillisen koulutuksen kokemukset ovat pääasiassa myönteisiä, jonka vuoksi ne ovat lisänneet kehitysvammaisten valmiuksia ja halua toimia yhteiskunnanjäsenenä. Ammatillinen koulutus vaikuttaa lisäksi positiivisesti lähiympäristön asenteisiin työllistymisestä. Kiinnostavimpina aloina kehitys-

vammaiset naiset pitivät ravitsemus-, sosiaali- ja terveysalaa sekä käsityölinjaa. Kehitysvammaiset miehet taas kokivat kiinteistö-, ravitsemus-, kone- ja metallialan omakseen. Ei ole niinkään merkityksellistä työllistyykö kehitysvammainen opiskelemansa alan pariin, vaan tärkeämpänä pidetään koulutuksessa opitut työelämän taidot. (Vesala ym. 2016.) Vastaajat olivat hyvin tietoisia työelämän vaatimuksista. Näitä olivat esimerkiksi työaikojen noudattaminen, poissaoloista ilmoittaminen sekä sovittujen työtehtävien tekeminen. Niskajärvi ym. (2008) on maininnut tekemässään opinnäytetyössään, että työelämässä pärjätäkseen kehitysvammaisen tulee hallita työssäkäynnin säännöllisyys, työhön lähtemisestä huolehtiminen, työaikojen sekä työpaikan sääntöjen noudattaminen. Vastaajat pitivät tärkeänä tunnollisuutta, sosiaalisuutta, positiivista asennetta ja motivaatiota pärjätäkseen avotyössä. Niskajärvi ym. (2008) opinnäytetyössä oli kerätty lähiohjaajina työelämässä toimineiden kokemuksia avotyöntekijöistä. Opinnäytetyön mukaan lähiohjaajat ovat kuvanneet kehitysvammaisia ahkeriksi, luotettaviksi ja tunnollisiksi työntekijöiksi, lisäksi sosiaalisuus ja positiivisuus katsottiin eduksi. Vastauksista on havaittavissa kehitysvammaisten tietävän minkälaista työntekijää työnantajat arvostavat, sillä vastauksissa oli paljon yhtäläisyyksiä. Ruokolan (2015) opinnäytetyö käsittelee mielenterveyskuntoutujien näkökulmia työskennellä avotyönparissa. Tutkimuksen mukaan työyhteisöön kuuluminen tuo uusia sosiaalisia kontakteja, jotka koetaan positiivisena asiana. Nämä nousevat esiin myös meidän opinnäytetyössämme.

Vesala ym. (2016) mukaan moni kunta suosii avotyötoimintaa, sillä se tulee kunnalle halvemmaksi kuin työkeskuksissa tapahtuva työtoiminta. Avotyötoiminnan kautta kehitysvammaiset saavat mielekästä tekemistä ja sisältöä elämäänsä. Saamamme tuloksen mukaan kuudesta yrityksestä viisi olisivat valmiita työllistämään kehitysvammaisia avotyöhön. Vastaajat jakautuivat tasaisesti kunnallisen ja yksityisen palveluntarjoajan välillä. Koivuniemi (2015) opinnäytetyössä on todettu, että suurin osa avotyöpaikan tarjoajista on kunnallisia, mutta työpaikkoja löytyy myös yksityisiltä työnantajilta. Työnantajat kokivat suurimpana haasteena kehitysvammaisten työllistämisessä sopivien työtehtävien puutteen. Tätä mieltä oli neljä vastaajaa kuudesta. Koivuniemi (2015) sekä Vesala ym. (2016) ovat saaneet samankaltaisia tuloksia. Tulevaisuudessa suurin haaste onkin sopivien työtehtävien löytäminen, sillä kehitysvammaisten osaaminen ei välttämättä riitä monipuolisiin työtehtäviin. Avotyössä tärkeää olisi riittävän selkeä ja yksinkertainen työkuva.

Yhtenä avotyökokeiluja estävänä tekijänä oli kiire. Työnantajilla ei välttämättä ole aikaa ja resursseja kouluttaa tai perehdyttää kehitysvammaisia työn ja yksilön tarpeiden mukaisesti. Muita työllistämiseen vaikuttavia tekijöitä olivat ennakoluulot ja vähäinen tiedon-saanti aiheesta. Kuitenkaan tämän tutkimuksen perusteella, kuhmolaiset yritykset eivät kokeneet tällä olevan suurta merkitystä työllistämässä. Saamamme tulos poikkeaa Vesala ym. (2016) saamista tuloksista, joissa yleiset asenteet, ennakoluulot ja aikaisemmat kokemukset ovat suurin vaikuttava tekijä halukkuuteen työllistää kehitysvammaisia. Tutkimuksessa huomattiin suurten yritysten suhtautuvan avotyöhön myönteisemmin, kuin pienempien yritysten. On myös todettu, että korkean työttömyyden alueilla avotyöhön suhtaudutaan positiivisemmin. Tiedon puutteesta johtuvat kielteiset tai ennakoluuloiset asenteet ovat merkittävä tekijä kehitysvammaisen työllistämässä.

Työnantajien mukaan kehitysvammaisten työllistymistä edistäisi positiiviset kokemukset ja sopivien työtehtävien löytäminen, johon oli vastannut viisi yritystä kuudesta.

Puolet vastaajista kokivat, että työyhteisön ulkopuolinen tukihenkilö edistäisi kehitysvammaisten työllistämistä. Koivuniemi (2015) opinnäytetyön mukaan avotyönohjaajat arvioivat tuen tarpeen avotyöpaikalla yksilöllisesti työtehtävän ja työntekijän mukaan. Avotyönohjaajilla on mahdollisuus opetella työtehtäviä avotyöntekijän kanssa yhdessä työpaikalla. Tukea vähennetään asteittain ja tavoitteena on, että avotyöntekijä selviytyy täysin itsenäisesti työtehtävistä. Sekä Vesala ym. (2016) mukaan riittävä tuki työpaikalla ja mahdollisuus kokeilla useita työtehtäviä voisi avata monelle kehitysvammaiselle väylän palkkatyöhön asti. Tästä voimme päätellä, että riittävä tuki työkeskukselta avaisi enemmän avotyökokeilupaikkoja sekä mahdollistaisi, jopa palkkatyön tulevaisuudessa.

Opinnäytetyö tuotti tietoa, jota voidaan hyödyntää kehitysvammaisten avotyökokeilujen suunnittelussa sekä antoi tietoa kuhmolaisten yritysten suhtautumisesta avotyöhön. Saimme selville kehitysvammaisten ajatuksia ja mielipiteitä avotyötoiminnasta. Opinnäytetyön pohjalta voidaan tehdä seuraavat johtopäätökset:

1. Kehitysvammaiset pitävät avotyötä mielekkäämpänä kuin työtä työkeskuksella. Mielekkäällä avotyöpaikalla on vaikutusta työssä viihtymiseen ja motivaation säilymiseen.
2. Avotyön koettiin vaikuttavan elämään positiivisesti

3. Kuhmolaisten yritysten suhtautuminen avotyöhön oli myönteistä ja ehdotetut työtehtävät vastasivat kehitysvammaisten toiveisiin.

6.2 Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Kuhmon työkeskus voi hyödyntää opinnäytetyön tuloksia suunnitellessaan avotyötoimintapaikkoja kehitysvammaisille. Työkeskuksen henkilökunnan tulee huomioida suunnittelussa kehitysvammaisen henkilökohtaiset toiveet, motivaatio ja toimintakyky. Kun nämä asiat huomioidaan, avotyön onnistumisprosentti on korkeampi. Työkeskuksen henkilökunta voi käyttää hyväksi kuhmolaisten yritysten vastauksia ja kysyä avotyöpaikkaa myönteisesti vastanneilta yrityksiltä. Kehitysvammaiset kokivat avotyön kasvattavan heidän hyvinvointiaan, jonka vuoksi henkilökunnan tulisi ottaa tämä huomioon. Avotyökokeilun voisi aloittaa työkeskuksen ohjaajan turvin, jolloin ohjaaja osallistuisi avotyökokeiluun ensimmäisinä päivinä. Tämän avulla voitaisiin turvata avotyön onnistuminen sekä yksilölliset tarpeet työtehtävää suorittaessa. Opinnäytetyön tulokset esitetäänkin työkeskukselle, jolloin taataan tulosten tiedonanto ja ymmärrys. Työyhteisössä työntekijät voivat pohtia opinnäytetyön tuloksia ja niiden käytäntöön viemistä. Toiminnan muutos antaisi kehitysvammaisille hyvää kokemusta työelämästä, jolloin tyytyväisyys omasta elämästä kasvaisi. Mitä useampi kehitysvammaisen pääsee avotyöhön, sitä paremmin se tukee heidän toimintakykyään. Jo osa-aikaisella avotyöllä saadaan positiivisia vaikutuksia, verrattuna työskentelyyn ainoastaan työkeskuksessa.

Jatkotutkimusaiheita tuleville opinnäytetöille tai kehittämistehtäville, voi olla erilaiset näkökulmat aiheesta ja erilaisten tutkimusmenetelmien käyttäminen. Jatkotutkimusaiheena voidaan myös selvittää kuinka tähän opinnäytetyöhön osallistujat ovat pärjänneet avotyössä tai ovatko he ikinä siirtyneet avotyökokeiluihin. Näkökulmaksi voitaisiin vaihtaa avotyön kokemukset työkeskuksen henkilökunnan näkökulmasta tai perehtyä syvemmin yritysten kokemuksiin avotyökokeiluista.

6.3 Luotettavuus

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa luotettavia tuloksia tutkittavana olevasta ilmiöstä. Sen vuoksi koko prosessin luotettavuuden arviointi on pakollista. Kvalitatiivisen tutkimuksen reliabiliteetin eli luotettavuuden arviointiin on olemassa useita kriteereitä ja käsitteitä. Luotettavuutta voidaan arvioida arvioimalla tutkimuksen uskottavuutta, vahvistettavuutta, refleksiivisyyttä ja siirrettävyyttä. (Kylmä & Juvakka 2007, 127.) Uskottavuudella tarkoitetaan tulosten ja opinnäytetyön luotettavuutta ja sitä, kuinka se on osoitettu työn tuloksissa. Haastattelujen taustatiedot, arviot aineiston totuudenmukaisuudesta sekä yhteisymmärryksen varmistaminen tutkijan ja tutkittavan välillä ovat olennaisia osia luotettavuutta arvioitaessa. (Tuomi ym. 2013, 138.) Tässä työssä toteutuminen varmistettiin niin, että opinnäytetyön tekijät varmistivat haastatteluiden jälkeen, näkykö vastauksissa haastateltavien näkemykset. Haastattelut käytiin yhdessä läpi, jotta voitiin varmistua sanojen oikeasta merkityksestä. Uskottavuutta lisää riittävä ajan käyttö tutkittavan ilmiön parissa (Kylmä ym. 2007, 128).

Validiteetti eli vahvistettavuus tarkoittaa, että opinnäytetyön kirjoittaja perustelee tarkasti tehdyt ratkaisut ja päättelyt. Ratkaisut on esitettävä tarkasti, jotta lukijan on helppo seurata opinnäytetyön vaiheita ja arvioida niitä. (Tuomi ym. 2013, 139.) Vahvistettavuuden heikoutena voidaan laadullisessa tutkimuksessa pitää sitä, että vaikka tutkimusosuus toteutettaisiin samalla tavalla uudestaan voi tulos olla erilainen. Koska kyseessä on laadullinen tutkimus, tämä on tavanomaista. (Kylmä ym. 2007, 129.) Tämän opinnäytetyön raportissa on pyritty tuomaan esille kaikki vaikuttavat tekijät. Haastatteluiden ja analyysin kuvaamiseen on erityisesti kiinnitetty huomiota. Tällä tavoin opinnäytetyön tutkimus voidaan toteuttaa samanlaisena myös muissa ympäristöissä. Tulokset voivat erota meidän opinnäytetyöstämme, sillä jokainen analyysi ja haastattelu on erilainen.

Refleksiivisyydellä tarkoitetaan tekijöiden lähtökohtien vaikuttavuutta opinnäytetyö prosessin toteutumiseen (Kylmä ym. 2007, 129). Tässä opinnäytetyössä tekijöiden ennakkoletukset ja lähtökohdat eivät vaikuttaneet luotettavuuteen, sillä tulokset on laadittu aineistoon perustuen ja tulokset on esitelty selkeästi. Ennen haastatteluiden aloittamista perehdyimme tarkasti haastattelurunkoon, jotta haastattelutilanteet sujuisivat vaivattomasti. Siirrettävyydellä tarkoitetaan tulosten siirrettävyyttä samankaltaisiin tilanteisiin ja ympäristöön (Tuomi ym. 2013, 138). Opinnäytetyössämme haastateltavat on kuvattu ja

perusteltu tarkasti. Sen avulla haastattelutilanteet on mahdollista toteuttaa uudelleen vastaavanlaisessa tilanteessa. Haastattelun luotettavuutta on voinut heikentää vastaajan taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Toinen luotettavuutta heikentävä tekijä voi olla, että haastateltava kokee haastattelun jännittäväksi tai pelottavaksi tilanteeksi. (Hirsjärvi ym. 2016, 206.) Etukäteisvalmisteluilla ehkäisimme sosiaalisista heikkouksista muodostuvaa riskiä, joka esiintyy arkuutena uusia ihmisiä ja tilanteita kohtaan (Autti-Rämö ym. 2006). Tämä auttoi lievittämään haastateltavien jännitystä.

Laadullisen tutkimusta voidaan arvioida vaihteittain, jolloin tarkastellaan tehtyjä valintoja, analyysi tekniikkaa ja tulosten tulkintaa (Tuomi ym. 2013, 140 - 141). Prosessin kulku on tuotu selkeästi esille. Teoreettinen viitekehys on kuvattu selkeästi, joka auttaa lukijaa ymmärtämään viitekehysten sisällön. Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset on esitelty ja tutkittava aihe perusteltu. Tulokset ja johtopäätökset on esitetty ymmärrettävästi käyttäen apuna kuvioita sekä vastaajien suoria lainauksia. Luotettavuutta on pohdittu ja arviointia perusteltu. Lisäksi oikea oppiminen lähteiden valinta ja käyttö lisää opinnäytetyön luotettavuutta. Opinnäytetyön teoriaosiossa on käytetty mahdollisimman uusia perusteoksia, joiden tieto pohjautuu tutkimustietoon. Lähdeviitteet ja lähdeluettelo on tehty mahdollisimman huolellisesti, tarkasti ja asianmukaisesti. Haastateltavien vähäinen määrä voi heikentää opinnäytetyön luotettavuutta, sillä aineisto voi olla yksipuolista, pinnallista ja epäuskottavaa (Kananen 2015, 143). Saimme haastatteluiden avulla vastaukset tutkimustehtäviin, jonka vuoksi aineistoa voidaan pitää riittävänä. Luotettavuutta olisi lisännyt tarkempi tieto haastatteluun osallistuneiden toimintakyvystä.

Meillä ei ollut aikaisempaa kokemusta tutkimusten tekemisestä, joka voidaan ajatella luotettavuutta vähentäväksi tekijäksi. Tekijöiden aikaisempi tieto aiheesta oli vähäistä, joka osaltaan lisää ja osaltaan heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Koska aikaisempaa tietoa aiheesta ei ollut, ennakkoajatukset olivat neutraaleja ja puolueettomia ja aineistoon tutustuttiin normaalia tarkemmin. Luotettavuutta vähentävänä tekijänä voimme pitää sitä, että emme esitestanneet haastattelurunkoa etukäteen. Tämän avulla virhetulkintoja olisi voitu vähentää.

6.4 Eettisyys

Tieteellisen toiminnan tärkein asia on tutkimuksen eettisyys. Tutkimusaiheen valinta on ensimmäinen tutkijoiden tekemä eettinen ratkaisu. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen

2013, 211, 2018.) Etiikan peruskysymyksiä ovat kysymykset oikeasta ja väärästä. Tutkimukseen liittyy aina useita eettisiä kysymyksiä, jotka on huomioitava jokaisessa opinnäytetyön vaiheessa. Näitä kysymyksiä voi olla esimerkiksi tutkimuskohteen ja -menetelmien valinta, tiedon luotettavuus sekä tutkittavien kohtelu. (Hirsjärvi ym. 2016, 23 - 25.) Eettisesti hyvä tutkimus vaatii rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Opinnäytetyössä on tärkeää merkitä viittaukset asianmukaisesti ja näin kunnioittaa toisten tutkijoiden tekemää työtä. Tietosuojaan liittyvät asiat huomioidaan. (Tuomi ym. 2013, 129, 133.)

Opinnäytetyössämme eettisyys korostuu, sillä työ koskee kehitysvammaisia. Hyvien toimintatapojen mukaisesti varmistetaan, että tutkimuksesta annettava informaatio on selkeää ja muotoiltu yksinkertaiseksi. Helsingin julistus (1964) on kansainvälisesti hyväksytty tutkimusetiikan ohjeistus, jonka mukaan vajaavaltaisia henkilöitä otetaan tutkimukseen ainoastaan, jos se on välttämätöntä tällaisten henkilöryhmien hyvinvoinnin edistämiseksi. (Kankkunen ym. 2013, 212 - 213.) Opinnäytetyön aihe ei ole eettisesti epäsovelias. Sen eettisyyttä lisää tutkimusaiheen tarkka perustelu (Hirsjärvi ym. 2016, 24).

Opinnäytetyön prosessissa on oltu huolellisia ja tarkkoja. Tutkimusmenetelmiin perehdyttiin sellaisen kirjallisuuden avulla, jota käytetään yleisesti opinnäytetöiden tekemisessä. Viittaukset on merkattu huolellisesti, eikä toisten tietämystä ole käytetty omana tietona. Tuloksissa käytetyt kuvat ja taulukot ovat omaa tuotosta. Opinnäytetyön tutkimuslupa hankittiin Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän ohjeiden mukaisesti. Toimeksiantosopimus tehtiin yhdessä työelämän ohjaajan kanssa. Päävastuu opinnäytetyön toteutuksesta oli opinnäytetyöntekijöillä. Haastattelumateriaali on salassa pidettävää tietoa, jota käsittelee ainoastaan opinnäytetyöntekijät.

Tutkimuksen lähtökohtana on ihmisarvon ja yksityisyyden kunnioittaminen. Itsemääräämisoikeudesta huolehditaan antamalla osallistuville mahdollisuus päättää itse osallistumisestaan, antamalla kattavat pohjatiedot tutkimuksen tarkoituksesta ja siitä, millaisia riskejä tutkimukseen liittyy. (Hirsjärvi ym. 2016, 23 - 25.) Ihmisiin kohdistuvassa tutkimustyössä jokaiselle annetaan tarkka selostus tutkimuksen tavoitteesta, käytettävistä menetelmistä ja mahdollisesta hyödystä (Kankkunen ym. 2013, 214). Tämän vuoksi suostumuslomake ja saatekirje on tärkeä osa opinnäytetyötä. Annoimme jokaiselle haastatteluun osallistuneelle tietoa opinnäytetyön tarkoituksesta ja tavoitteesta, kerroimme tietosuojaan liittyvistä asioista ennen suostumuslomakkeen allekirjoittamista ja haastatteluiden aloittamista. On eettisesti perusteltua, että haastateltava tietää ja ymmärtää mitä haastattelu käsittelee. Haastateltavat olivat riittävän päätöksentekokykyisiä ja pystyivät päättämään osallistumisestaan itse. Heille kerrottiin, että tutkimuksesta voi jättäytyä pois

missä tahansa vaiheessa, jolloin heidän osa aineistosta poistettaisiin. Osallistuminen ei aiheuttanut minkäänlaista haittaa haastateltaville. Kyselylomakkeessa oli mukana saatekirje, jossa kerrottiin opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite. Osallistuminen oli vapaaehtoista. Anonymiteetin suojaamiseksi haastatteluiden materiaali ja kyselylomakkeiden vastaukset säilytettiin asianmukaisesti, jonka vuoksi ulkopuolisilla ei ollut mahdollisuutta nähdä materiaaleja. Ne hävitetään asianmukaisesti, kun opinnäytetyö on valmis. (Kankkunen ym. 2013, 221, 227.) Opinnäytetyön raportista ei voi tunnistaa osallistuneiden henkilöllisyyksiä, joka lisää opinnäytetyön eettisyyttä.

6.5 Ammatillisen osaamisen kehittyminen

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan käytännön asiantuntija tehtävässä. Ammattikorkeakouluille on jätetty itsenäinen liikkumavara ja mahdollisuus määrittää sellaiset vaatimukset, mitä ne odottavat opinnäytetyöltä. Ammatillinen osaaminen ja asiantuntijuuteen kehittyminen sisäistyy uudella tavalla opiskelijan työelämän asiantuntijuuden kehittämisessä. Opinnäytetyö tukee juuri tätä kehittymistä. Työn tavoite tulee liittyä omaan ammattialaan, sen käytäntöihin ja käytäntöjen kehittämiseen. (Opinnäytetyölle asettavia tavoitteita 2018.)

Opinnäytetyön tekeminen on antanut runsaasti tietoa omasta opinnäytetyön aiheesta eli kehitysvammaisten työtoiminnasta. Opinnäytetyön aihe valittiin Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän aihepankista. Aihe tuli esille työelämän tarpeista. Olimme työelämän ohjaajaan yhteydessä tarvittaessa ja tapasimme kasvotusten muutaman kerran, jolloin selvitimme opinnäytetyöhön liittyviä asioita. Täytimme yhdessä toimeksiantosopimukset ja tutkimuslupahakemukset sekä pohdimme haastattelurungon- ja suostumuslomakkeen sisältöä. Emme kuitenkaan voi sanoa osaavamme kaikkea aiheeseen liittyen, vaan oppiminen jatkuu työelämässä. Tutkimuksen tekemiseen tarvittavat tiedot ja taidot ovat kehittyneet prosessin varrella. Opinnäytetyö on ollut iso projekti ja vaatinut suunnitelmallista sekä määrätietoista toimintaa. Opinnäytetyö toteutettiin parityöskentelynä, joka kehitti yhteistyöosaamisen taitoja ja vastuunjakoja. Yhteistyöosaaminen lisääntyi myös eri tahojen kanssa tehdyn yhteistyön kautta. Näitä tahoja olivat opettaja, työelämän ohjaaja, haastateltavat ja opponentit.

Sairaan- ja terveydenhoitajan koulutuksessa käytetään yhteisiä kompetensseja, lisäksi kumpaankin on omat ammattikohtaiset kompetenssit. Koulutusalojen yhteisistä kompetensseista osaamisen kehittyminen näkyy erityisesti oppimisen taitojen, eettisten taitojen

ja työyhteisö osaamisen kohdalla. Opinnäytetyö lisäsi arvioimaan tietoa kriittisesti, se on tehty ammattieettisten periaatteiden mukaisesti ja työyhteisö osaaminen kehittyi eri tahojen kanssa tehdyn yhteistyön avulla. (Opinto-opas: sairaanhoitajakoulutus 2017-2018.) Tämä opinnäytetyö kuuluu osana sairaanhoitajakoulutukseen, jonka vuoksi arvioimme ammatillista kehittymistämme sairaanhoitajien kompetenssien mukaisesti. Keskeisimmiksi kompetensseiksi nousivat asiakaslähtöisyys, hoitotyön eettisyys ja ammatillinen osaaminen sekä terveyden ja toimintakyvyn edistäminen. Asiakaslähtöisyyteen kuuluva vuorovaikutus oli merkittävässä asemassa työssämme. (Opinto-opas: sairaanhoitajakoulutus 2017-2018.)

Eettiset asiat ovat olleet esillä koko opinnäytetyö prosessin ajan, joten osaaminen liittyen eettisiin asioihin on kehittynyt. Opinnäytetyön tutkimuksen kohteena oli kehitysvammaisten ajatukset avotyöstä, jonka vuoksi asiaa oli pohdittava eettisestä näkökulmasta. Oli pohdittava, onko kehitysvammainen henkilö itse kykene päättämään tutkimukseen osallistumisesta vai tarvitaanko mahdollisesti huoltajan lupa. Kehitysvammaisten itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen nousi esille useasti opinnäytetyöprosessin aikana. Kunnioitimme itsemääräämisoikeutta koko prosessin ajan. Esimerkiksi opinnäytetyöprosessista olisi voinut jättäytyä pois missä tahansa työn vaiheessa. Jouduimme pohtimaan ennen haastatteluiden aloittamista, että ymmärtäähän kehitysvammainen osallistumisensa vaikutukset ja seuraukset.

Asiakaslähtöisyyden kompetenssi korostui vuorovaikutuksena, sillä aineistoa kerättiin haastatteluiden avulla. Tulevaisuudessa työmme on vuorovaikutuksellista, sillä olemme jatkuvasti tekemisissä asiakkaiden kanssa. Opinnäytetyön kautta saimme kokemusta työskentelystä erilaisten ihmisten kanssa. Lisäksi se opetti meitä työskentelemään vuorovaikutuksellisesti asiakkaiden kanssa, joilla on kommunikaatiossa vaikeuksia.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen tuli esille koko työn ajan, sillä työn tavoitteena oli kehittää työtoimintaa avotyöpainotteiseksi. Avotyöhön pääseminen edistää kehitysvammaisten toimintakykyä ja hyvinvointia. Voidaan ajatella, että työ kokonaisuudessaan opetti meitä pohtimaan terveyden ja toimintakyvyn edistämistä ja sen merkitystä yksilön hyvinvoinnille. Opimme, että näitä asioita ei voi muuttaa hetkessä paremmaksi, vaan se vaatii pitkäjänteistä työskentelyä aiheen parissa.

6.6 Oman prosessin pohdinta

Opinnäytetyö on ollut pitkä ja haastava prosessi. Kummallakaan ei ollut aikaisempaa kokemusta tutkimuksen teko prosessista, joka lisäsi haastetta opinnäytetyön etenemisessä. Huomasimme prosessin edetessä, että opinnäytetyön suunnitelma vaiheessa olisi kannattanut perehtyä prosessiin laajemmin ja tarkemmin. Emme myöskään koskaan aiemmin olleet tehneet minkäänlaisia haastatteluita. Pehdyimme teemahaastattelun periaatteen, mutta emme tehneet koehaastattelua. Jälkikäteen ajateltuna koehaastattelu olisi ollut hyödyllinen.

Tiedonkeruu kehitysvammaisilta oli haastavaa, sillä heidän kommunikointi on lyhyttä ja yksinkertaista. Tämän vuoksi haastattelut oli vaikea tehdä, jotta haastattelijana emme johdattelisi heitä vastaamaan haluamallamme tavalla. Haastateltavien valinnassa olisimme toivoneet työkeskuksen olevan enemmän mukana ja auttavan meitä sopivien asiakkaiden löytämisessä. Kriteereinä osallistumiseen oli henkilökohtainen halukkuus sekä riittävä toimintakyky työskennellä avotyössä. Pyysimme asiakkaiden valintaa etukäteen, sillä aikamme ei riittänyt tutustua asiakkaiden toimintakykyyn riittävästi. Asiakkaiden valinnalla etukäteen olisimme voineet saada laajemmin tietoa kehitysvammaisten ajatuksista avotyötä kohtaan.

Yritysten vastausprosentti jäi opinnäytetyössämme alhaiseksi, vaikka lähetimme kyselyn yrityksille kaksi kertaa. Valikoimattomalle joukolle laitettu kysely ei yleensä tuota korkeaa vastausprosenttia, vaan vastauksia saadaan noin 30 - 40 % lähetetyistä kyselyistä (Hirsjärvi ym. 2016, 196). Kyselylomakkeita olisi pitänyt lähettää useammalle kuin 17 yritykselle. Emme kuitenkaan löytäneet Kuhmosta enempää realistisia työpaikkoja kehitysvammaisille, sillä kaupunki on pieni. Kyselyt lähetettiin yrityksille ennen joulua, joka on ajankohtana huono joulukiireen vuoksi. Ajatteleminen, että yrityksillä voi olla liian vähän tietoa kehitysvammaisten työllistämisestä ja tukitoimista, jonka vuoksi kyselyyn vastaamisen kynnys on suurempi. Yrityksille lähetetyssä saatekirjeessä oli maininta, että Kuhmon työkeskus voi ottaa yritykseen yhteyttä heidän vastauksensa perusteella. Jälkikäteen pohdittuna, tälläkin on voinut olla vaikutusta alhaiseen vastausprosenttiin.

Kohtasimme monia vaikeuksia prosessin varrella, jonka vuoksi emme pysyneet suunnitellussa aikataulussa. Etenkin aineiston analysointi tuotti suuria vaikeuksia. Emme olleet perehtyneet tarpeeksi induktiiviseen sisällönanalyysiin opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa, jonka vuoksi jouduimme korjaamaan analysointivaihetta useasti. Vahvuutena opinnäytetyöprosessin teossa pidämme onnistunutta yhteistyötämme. Olemme tehneet

työtä aina yhdessä, jonka vuoksi työt ovat jakautunut tasaisesti kummankin osalta. Asumme eri paikkakunnilla, mutta järjestimme aikaa tehdä työtä yhdessä samalla paikkakunnalla. Tämä kertoo molempien sitoutumisesta opinnäytetyöprosessiin. Haimme ohjausta ohjaavalta opettajalta säännöllisesti ja saimme sitä aina pyydettyäessä.

Lähteet

- Arki, arvot ja etiikka. 2017. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Viitattu 17.3.2018 http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf
- Autti-Rämö, I. & Koivikko, M. Mitä on kehitysvammaisten hyvä kuntoutus? Terveyskirjasto. Viitattu 23.2.2018. <http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo95906.pdf>
- Avotyötoiminta, avotyö, tuettu työtoiminta. 2017. Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. Viitattu 7.9.2018. <https://verneri.net/yleis/tyoelamasanastoa>
- Grönstrand, E. 2016. Työtä eri pelimerkeillä. Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. Viitattu 8.3.2018 <http://verneri.net/yleis/tyota-eri-pelimerkeilla>
- Hakola, M. 2014. Tulevaisuuden tekijät. Suuntaaja 2/2014. Viitattu 10.3.2018 <https://www.aspa.fi/fi/suuntaaja/suuntaaja-22014-asumisen-ja-ty%C3%B6n-tulevaisuus/tulevaisuuden-tekij%C3%A4t>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.
- Itsemääräämisoikeus ja lainsäädäntö. 2017. Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. Viitattu 20.1.2018 <http://verneri.net/yleis/itsemaaraamisoikeus-ja-lainsaadanto>
- Itsemääräämisoikeus. 2017. Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. Viitattu 17.3.2018 <http://verneri.net/yleis/itsemaaraamisoikeus>
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Kaski, M., Manninen, A. & Pihko, H. 2012. Kehitysvammaisuus. Helsinki: Sanoma Pro Oy
- Kehitysvammaisten tuettu työllistyminen. 2018. Helsingin kaupunki. Viitattu 8.9.2018. <https://www.hel.fi/sote/fi/palvelut/palvelukuvaus?id=2885>

Kehitysvammaisten työ- ja päivätoiminnot. Työllistymispalveluiden kartasto. 2018. Viitattu 28.3.2018

[http://www.joensuu.fi/tyojapaivatoimin-
nat;jsesinid=E08DC8D07BA7BE8B260502E3C13A4B12.node2](http://www.joensuu.fi/tyojapaivatoimin-
nat;jsesinid=E08DC8D07BA7BE8B260502E3C13A4B12.node2)

Koivuniemi, M. 2015. Toimintakeskuksesta avotyöhön: Avotyöntekijöiden kokemuksia avotyöstä. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Julkaisun pysyvä osoite: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201505138061>

Kommunikointi ja kehitysvammaisuus. 2015. Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. Viitattu 8.3.2018. <http://verneri.net/yleis/kommunikointi>

Komsi, A. 2016. Moitittu kehitysvammaisten avotyötoiminta saattaa viimein loppua. Motiivilehti 9/2016. Viitattu 20.1.2018
<https://motiivilehti.fi/2016/moitittu-kehitysvammaisten-avotyotoiminta-saattaa-viimein-loppua/>

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta. 519/1977. Ajantasainen lainsäädäntö. Finlex. Viitattu 20.4.2017
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>

Mikä osatyökykyisyys?. 2018. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 8.9.2018.
<https://stm.fi/osatyokykyisyys/mika-osatyokykyisyys->

Mitä itse määäämisöikeus on? 2018. Tukiliitto. Viitattu 14.3.2018
<https://www.tukiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/itsemaaraamisoikeus/mita-itsemaaraamisoikeus-on>

Niskajarvi, T-M. & Pirkola, A. 2008. ”Ne on kyllä sellasia valopilkkuja tänne työmaalle” – kokemuksia avotyötoiminnasta Ylivieskan kehitysvammahuollossa. Opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Julkaisun pysyvä osoite: <http://www.cou.fi/opinnayte-tyot/julkaistut/Niskajarvi.pdf>

Opinnäytetyölle asetettavia tavoitteita. 2018. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.3.2018. <http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Perustutkinnon-opinnayte/Koulutus/Tavoitteet>

Opinto-opas: Sairaanhoidajakoulutus 2017-2018. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.3.2018. <http://opinto-opas.kamk.fi/index.php/fi/68146/fi/68089>

Palkkatyö. 2018. Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. Viitattu 8.9.2018. <http://verneri.net/yleis/palkkatyo>

Ruokala, J. 2015. Mielenterveyskuntoutujien avotyötoiminta: Kokemuksia Seinäjoen alueella. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Julkaisun pysyvä osoite: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015120319271>

Seppälä, H. 2017. Erilaiset eväät. Kouvola: PackageMedia Oy.

Sosiaalihuoltolaki. 710/1982. Ajantasainen lainsäädäntö. Finlex. Viitattu 20.4.2017 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710>

Teittinen, A. 2015. Vammaisten elämä & elämäkerta. Riika: InPrint.

Toivanen, T. 2015. Palkaton työ on turhan monen kehitysvammaisen uraputki – rahatöitä löytää ani harva. Yle uutiset. Viitattu 10.3.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-7984789>

Topo, P. 2012. Itsemääräämisoikeuden monet ulottuvuudet. Sosiaali-lääketieteellinen aikakauslehti 4/2012. 287 - 289.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.

Työ- ja päivätoiminta, 2018. Oulunkaari. Viitattu 7.9.2018. <https://www.oulunkaari.com/perhe-ja-sosiaalipalvelut/vammaispalvelut/tyo-ja-paivatoiminta/>

Työ. 2018. Kehitysvammaliitto. Viitattu 8.9.2018. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/tyo/>

Työtoiminta. 2017. Tukiliitto. Viitattu 10.3.2018 <http://www.kvtl.fi/fi/tyoelama/tyojapaivatoiminta/tyotoiminta/>.

Tötterman, P. 2018. Vammaisten ja osatyökykyisten työllisyys Suomessa. Viitattu 8.9.2018. <https://www.aspa.fi/fi/suuntaaja/suuntaaja-12014/vammaisten-ja-osaty%C3%B6kykyisten-ty%C3%B6llisyys-suomessa>

Vesala, H., Klem, S., Ala-Kauhaluoma, M. & Harkko, J. 2016. Työnantajien kokemuksia kehitysvammaisista työntekijöistä. Kehitysvammaliiton tekemä selvitys. Helsinki. Viitattu 19.7.2018

https://www.kehitysvammaliitto.fi/wp-content/uploads/tyonantajien_kokemuksia_kehitysvammaisista_tyontekijoista.pdf

Haastattelurunko

1. Nimi
2. Ikä
3. Vahvuudet
4. Tulevaisuuden toiveet
5. Koulutus
6. Halukkuus työskennellä avotyössä
7. Mielekäs työpaikka
8. Osa-aikatyö vai kokoaikatyö
9. Tietoisuus työelämän säännöistä
10. Työn mahdollisuudet

Suostumuslomake

Suostun haastatteluun, jossa selvitetään kehitysvammaisten työtoiminnan kehittämistä avotyötoiminta painotteisemmaksi. Olen tietoinen opinnäytetyöstä, sen tarkoituksesta ja tavoitteista. Minulla on milloin tahansa mahdollisuus keskeyttää tutkimus syytä ilmoittamatta.

Tutkimukseen osallistuvan allekirjoitus

Päiväys

Jos teille tulee jotain kysyttävää koskien opinnäytetyötä ja sen toteutusta, vastaamme mielellämme.

Elli Karsikas

Kajaanin ammattikorkeakoulu

ellikarsikas@kamk.fi

Marika Väisänen

Kajaanin ammattikorkeakoulu

marikavaisanen@kamk.fi

Saatekirje

Hei!

Olemme kolmannen vuoden terveydenhoitajaopiskelijoita Kajaanin Ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä Kuhmon kehitysvammaisten työkeskukselle. Tarkoituksena on kehittää työkeskuksen toimintaa avotyöpainotteisemmaksi. Sen vuoksi halusimme saada tietoa paikallisten yritysten suhtautumisesta kehitysvammaisten avotyökokeiluihin.

Sähköpostin lopussa on linkki kyselylomakkeeseen, jonka täyttäminen vie aikaa noin viisi minuuttia. Kyselylomakkeeseen vastaaminen auttaa meitä opinnäytetyömme etenemisessä. Opinnäytetyössä käsittelemme tuloksia yleisellä tasolla, jolloin yritykset pysyvät anonymisinä.

Kuhmon työkeskus voi lähitulevaisuudessa ottaa teihin yhteyttä vastauksianne perusteella suunnitellessaan avotyökokeiluita. Kyselyyn vastaaminen ei kuitenkaan ole vielä sitoumus avotyötoimintapaikan tarjoamisesta.

Lyhyesti avotyötoiminnasta: Avotyötoiminta on toimintakeskuksen ulkopuolella järjestettävää työtoimintaa. Tavallisesti työ tapahtuu tavallisilla työpaikoilla, kuten kaupoissa, siivous- tai keittiöalalla. Työ tapahtuu huoltosuhteessa eli asiakkaat ovat kirjoilla työ- ja toimintakeskuksissa, vaikka työskentelevät muualla. He eivät ole työsuhteessa työskenteleviä työntekijöitä vaan osallistuvat työhön sosiaalihuollon asiakkaina. Työnantaja ei maksa työstä rahallista korvausta vaan kehitysvammaiset saavat työosuusrahaa. Avotyötoiminnan tavoitteena on erilaisten ja uusien taitojen oppiminen ja kehittyminen. Avotyöstä ei saisi tulla kehitysvammaisen ihmisen ura vaan sen tulisi johtaa tulevaisuudessa palkkasuhteiseen työhön. Tämän vuoksi avotyötoiminta on muutettu määräaikaiseksi työharjoitteluksi. (Avotyötoiminta 2017.)

Jos teillä tulee jotain kysyttävää koskien opinnäytetyötä ja sen toteutusta, vastaamme mielellämme. Kiitos osallistumisestasi!

Ystävällisin terveisin:

Elli Karsikas

ellikarsikas@kamk.fi

Kajaanin ammattikorkeakoulu

Marika Väisänen

marikavaisanen@kamk.fi

Kajaanin ammattikorkeakoulu

Google Formsin kyselylomake:

1. Yritys / työpaikka, jossa työskentelet?
2. Oletko koskaan työllistänyt kehitysvammaisia henkilöitä avotyöhön?
 - a. Kyllä
 - b. En
 - c. Jos vastasit et, miksi?
3. Millaisia ominaisuuksia toivoisitte avotyöntekijältä?
 - a. Motivaatiota
 - b. Oma-aloitteisuutta
 - c. Ahkeruutta
 - d. Positiivista asennetta
 - e. Halua oppia
 - f. Täsmällisyyttä
 - g. Muu, mitä?
4. Mikä edistäisi kehitysvammaisten työllistämistä?
 - a. Rahallinen tuki
 - b. Sopivien työtehtävien löytäminen
 - c. Tiedonsaanti tukitoimista
 - d. Työyhteisön ulkopuolinen tukihenkilö (ilmainen)
 - e. Positiiviset kokemukset
5. Vaikuttavatko mielestänne mitkään alla mainituista asioista työllistämiseen?
 - a. Sopivien tehtävien puute
 - b. Huonot aikaisemmat kokemukset
 - c. Kiire
 - d. Ennakkoluulot
 - e. Taloudelliset syyt
 - f. Vähäinen tiedonsaanti aiheesta
 - g. Muu, mikä?
6. Olisiko työpaikkanne valmis tällä hetkellä tai lähitulevaisuudessa työllistämään kehitysvammaisia avotyöhön?
 - a. Kyllä
 - b. Ei
 - c. Jos vastasit ei, miksi?
7. Millaisia työtehtäviä työpaikkanne voisi tarjota?

Esimerkki analyysirungosta

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
<p>Vanhustyöhön pääseminen kiinnostais kovasti</p> <p>Mä oon hyvä niinku vanhusten kanssa</p> <p>Vanhainkodissa voisin syöttää vanhuksia, ulkoiluttaa ja pestä niitä. Voisin myös jutella niille</p>	<p>Vanhustyö kiinnostaa</p> <p>Hyvä vanhusten kanssa</p> <p>Vanhusten syöttäminen, ulkoiluttaminen, peseminen ja seurustelu</p>	Vanhustyö	Mielekäs avotyötoimintapaikka
<p>Jos pääsis vaan nii kauppaan voisin mielelläni mennä</p> <p>Kauppa voisi kiinnostaa avotyöpaikkana, koska en ole siellä aiemmin ollut ni se ois uutta</p> <p>Kaupassa en oo ollut avotyössä ollenkaan, että sitä voisin ajatella Kaupassa työskentely kiinnostais, mutta ei varmaan löydy niitä töitä</p> <p>Voisin täyttää siellä kaupassa vaikka hyllyjä ja siivota</p>	<p>Mielelläni työskentelisin kaupassa</p> <p>Kaupassa työskentely kiinnostaisi</p> <p>Kaupassa työskentely kiinnostais, mutta ei varmaan löydy niitä töitä</p> <p>Hyllyjen täyttäminen ja siivoaminen</p>	Kaupanala	
<p>Semmonen ois varmaan hyvä semmonen kiinteistöpuoli</p> <p>Oon käynyt kiinteistöalan</p>	<p>Kiinteistöhuollon tehtävät kiinnostaa</p> <p>Kiinteistöalan koulutus</p>	Kiinteistöhuolto	

<p>Talvella voisin tehdä lumitöitä ja hiekoittaa. Kesällä sitten ajaa vaikka nurmikko</p>	<p>Lumitöiden tekeminen, hiekoitus ja nurmikon leikkäminen</p>		
<p>Mä oon hyvä niinku lasten kanssa, ni se työ ois mukavaa</p>	<p>Työskentely lasten kanssa</p>	<p>Lasten parissa työskentely</p>	
<p>Tykkään lapsista, koska ne on aitoja ja sanoo mitä aattelee</p>	<p>Tykkää lapsista aitouden vuoksi</p>		
<p>Päiväkodissa mä voisin hoitaa lapsia hoitajien apuna ja leikkiä niiden kanssa. Sitten niiden kanssa vois myös ulkoilla</p>	<p>Lapsien hoitaminen, leikkiminen ja ulkoilu</p>		

